

Economisch-Statistische Berichten

Salariëring van topfunctionarissen in de
Verenigde Staten

★

Centralisatie of decentralisatie in het
economisch bestel

★

Prof. W. J. de Langen

Belastingherziening 1953
Bevordering van de werkgelegenheid

★

B. Diesbergen

Vereenvoudiging van de loonadministratie?
(II)

★

Mr R. Streng

De grote stad en de kleine gemeente

★

M. J. Kingma

Braakliggend technisch geestelijk bezit
in Nederland

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1885

WOENSDAG 15 JULI 1953

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de
NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

vacatures

De Stichting

KWALITEITSDIENST VOOR DE INDUSTRIE

Bestuur: Prof. Ir B. W. Berenschot, Ir J. van Ettinger,
Dr W. Geiss, A. J. de Jong, Ir J. M. Matthijsen en Ir
H. K. Volbeda zoekt een

DIRECTEUR

De kwaliteitsdienst beoogt de opwekking van het kwaliteitsbewustzijn in de industrie en de introductie van moderne methoden van kwaliteitsverbetering, o.a. door middel van mondelinge cursussen en propaganda.

Research wordt verricht om dit doel op efficiënte en verantwoorde wijze te verwezenlijken. De Directeur zal worden belast met de dagelijkse leiding dezer werkzaamheden.

Eisen: academisch of daarmede gelijk te stellen niveau, organisatorisch vermogen, vlot optreden, belangstelling voor vorming van personeel, bij voorkeur industriële ervaring.

Brieven in handschrift onder letters E.N.N., aan Nijgh & van Ditmar, Adv. Bur., Noordeinde 49, Den Haag.

UNILEVER N.V.

vraagt

Een Doctorandus in de Economie

of

Meester in de rechten, met Economische belangstelling

ter opleiding tot

WETENSCHAPPELIJK MEDEWERKER

bij haar afdeling Marktonderzoek

Leeftijd tot 35 jaar

Schriftelijke sollicitaties te richten aan de Centrale Personeelafdeling van Unilever N.V., Museumpark 1, Rotterdam onder No. 414.

R. MEES & ZOONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Salariëring van topfunctionarissen in de Verenigde Staten

Met de Republikeinse Administratie heeft een aantal nieuwe topfunctionarissen zijn intrede in het regeringsapparaat van de Verenigde Staten gedaan. President Eisenhower heeft de wens te kennen gegeven de „best brains available” naar Washington te brengen. Nu verschaft het aanvaarden van een hoge functie bij een regeringsinstantie de betreffende functionaris uiteraard een zeker prestige en een zekere invloed, maar voor hen, die — en dit is voor velen het geval — uit het bedrijfsleven afkomstig zijn, brengt dit tevens grote financiële offers met zich. De salarissen van topfunctionarissen in overheidsdienst liggen nl. aanzienlijk beneden die, welke in het particuliere bedrijfsleven worden genoten. Om een enkel voorbeeld te noemen: Charles E. Wilson toucheerde als president-directeur van General Motors een salaris van meer dan \$ 500.000 per jaar; als Minister van Defensie verdient hij \$ 22.500!

Over het algemeen zijn de salarissen van overheidspersoneel in de lagere groepen vrijwel gelijk aan of iets hoger dan die van personeel in particuliere dienst. Naarmate echter de verantwoordelijkheid in een bepaalde functie groter wordt en meer kennis daarvoor is vereist, worden de particuliere salarissen veel hoger dan die, welke door regeringsfunctionarissen worden genoten; bij vergelijking dezer inkomens krijgt men de indruk met twee verschillende werelden te doen te hebben, schrijft J. M. Rosow in „Personnel” van Maart jl. Volgens gegevens betreffende 1.341 ondernemingen, verspreid over 105 bedrijfstakken, lag het salaris, dat

in de negen slechtst betalende bedrijfstakken aan de drie hoogst betaalde krachten in 1950 werd uitgekeerd tussen gemiddeld \$ 12.000 en \$ 20.000; in de negen best betalende bedrijfstakken waren deze cijfers \$ 50.000 en \$ 80.000. De salarissen van de presidenten-directeur van 57 ondernemingen lagen in 1951 tussen \$ 65.000 en \$ 583.000; 18 hunner verdienden meer dan \$ 200.000.

De salarissen van leiding gevend overheids-personeel zijn naar verhouding zeer matig: slechts 300 functionarissen verdienen meer dan \$ 15.000

per jaar, hetgeen ongeveer overeenkomt met het aanvangssalaris voor equivalente functies in het bedrijfsleven. Van het leiding gevend overheids-personeel, dat meer dan \$ 10.000 verdient, geniet 85 pCt een inkomen van \$ 10.000 - \$ 12.000 en minder dan 2 pCt een salaris van \$ 16.000 per jaar of meer. Een salaris van meer dan \$ 1.000 per maand is in overheidsdienst slechts weggelegd voor een handjevol functionarissen op kabinet-niveaussen assistenten van de President.

Het is interessant een vergelijking te geven tussen de salarissen, die bij Overheid en bedrijfsleven in de Verenigde Staten voor vrijwel gelijke functies worden uitgekeerd. De salarissen voor het bedrijfsleven in nevenstaande tabel hebben betrekking op 1950 en 1951; tantièmes en gratificaties zijn bij de bedragen inbegrepen. Voor de overheidsfuncties zijn de benamingen, aangezien het hier een typisch Amerikaanse terminologie betreft, onvertaald gelaten.

Overheid		Bedrijfsleven	
Public Printer	\$ 15.000	\$ 113.800	Directeur uitgeverij.
Commissioner, Social Security Administration	\$ 14.000	\$ 150.000	Directeur levensverzekeringmaatschappij
Chairman of Federal Communications Commission	\$ 15.000	\$ 100.000	Directeur radio-omroep
Chairman of Tennessee Valley Authority	\$ 15.000	\$ 150.000	Directeur openbaar nutsbedrijf
Maritime Administrator	\$ 16.000	\$ 125.000	Directeur scheepvaartmaatschappij
Director of Personnel of the largest government departments (over 75.000 employes)	\$ 12.000	\$ 34.000 (gemiddelde)	Personneelschef van ondernemingen met meer dan 10.000 man personeel
Chairman, Research & Development Board Department of Defense	\$ 16.000	\$ 108.200	Adjunct-directeur vliegtuigfabriek, belast met constructie
Administrator, Reconstruction Finance Corporation	\$ 17.500	\$ 69.000	Directeur van een credit- en financieringsmaatschappij

INHOUD

	Blz.		Blz.
Salariëring van topfunctionarissen in de Verenigde Staten	543	Braakliggend technisch geestelijk bezit in Nederland, door M. J. Kingma	554
Centralisatie of decentralisatie in het economisch bestel	545	Aantekening:	
Belastingherziening 1953; bevordering van de werkgelegenheid, door Prof. W. J. de Langen	547	Het toekomstig beloop van Englands invoer ..	557
Vereenvoudiging van de loonadministratie? (II), door B. Diesbergen	549	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	558
„De grote stad en de kleine gemeente, haar kracht en zwakheid”; rapporten voor het XIe congres van de I.U.L.A., door Mr R. Streng	552	Statistiek en:	
		Bankstaten	559

Voor de niet-gesigneerde artikelen is de commissie van redactie verantwoordelijk.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Centralisatie of decentralisatie in het economisch bestel.

Oud-Minister Vos heeft in dit weekblad in een drietal artikelen een zeer belangrijk vraagstuk op originele en penetrerende wijze aan de orde gesteld, nl. het vraagstuk van de meest gewenste mate van centralisatie in het economisch bestel. In dit artikel wordt een poging ondernomen om t.a.v. de artikelen van Ir Vos een standpunt te bepalen. Met de principes waarop het betoog van Ir Vos is gebaseerd wordt ingestemd. Een bepaalde organisatievorm der productie worde slechts zolang geaccepteerd als zij aan de norm voldoet van maatschappelijke doelmatigheid. Eveneens instemming wordt betuigd t.a.v. de noodzaak om, bij een eventuele internationale depressie, gecoördineerd op te treden. Ten slotte wordt gesteld, dat internationale belemmeringen de meest doelmatige productie niet in de weg mogen staan; ook deze opvatting wordt gezien als een voorbeeld van het door Ir Vos verdedigde standpunt.

Prof. W. J. DE LANGEN, Belastingherziening 1953; bevordering van de werkgelegenheid.

Onlangs is een wetsontwerp ingediend, dat een aantal maatregelen bevat betreffende de inkomsten- en de vennootschapsbelasting, welke zullen strekken tot bevordering van de werkgelegenheid. De in 1951 (na Korea) voor vier jaren ingevoerde extra-inkomstenbelasting wordt geheel en de toen aangebrachte verhoging van de vennootschapsbelasting gedeeltelijk, voor de jaren 1953 en 1954, ongedaan gemaakt. Naast deze twee, de grotere bedrijven algemeen ontlastende, voorstellen staan twee andere, welke rechtstreeks het investeren bedoelen aan te wakkeren. In de eerste plaats een verlenging met vijf jaren, tot ultimo 1957, van de bevoegdheid van de ondernemers tot vervroegde afschrijving van een derde van de aanschaffingskosten van bedrijfsmiddelen met een overeenkomstige verlenging van de bevoegdheid van de Minister van Financiën om, in overeenstemming met de Minister van Economische Zaken, die vervroegde afschrijving voor bepaalde objecten weer te vertragen tot 10 pCt per jaar. In de tweede plaats, en hiermee zal een merkwaardig novum in het Nederlandse belastingrecht zijn intrede doen, wordt langs de fiscale weg een directe investeringspremie ingevoerd.

B. DIESBERGEN, Vereenvoudiging van de loonadministratie? (II).

Schrijver komt tot de conclusie, dat de voorgestelde maatregelen die vervat zijn in het rapport van de Commissie v. d. Tempel slechts van geringe betekenis zijn voor de bezuiniging in de netto-loonadministratie. De Commissie heeft de vraag onder ogen gezien, de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten vrij te stellen van elke heffing — premies, loonbelasting en vereveningsheffing — maar het stuitte bij haar op onoverkomelijke bezwaren een voorstel van deze strekking te doen. Vooral van fiscale zijde kunnen ernstige argumenten worden aangevoerd tegen een dergelijke maatregel. Schrijver meent dat dit radicale middel toch ernstig onder ogen moet worden gezien. De bezwaren van de fiscus zouden voor een belangrijk deel ondervangen kunnen worden, als bepaald werd, dat ter berekening van het belastbaar loon, de premies voor de Ziektewet en de Werkloosheidswet niet aftrekbaar zullen zijn. Schrijver stelt de vraag, of het niet raadzaam zou zijn de pensioenfondspremie niet meer aftrekbaar te stellen voor de

berekening van de loonbelasting. Om te voorkomen, dat de opbrengst van de loonbelasting daardoor zou stijgen; zou de schaal verlaagd moeten worden. Als deze radicale voorstellen aangenomen zouden worden, zouden er belangrijker besparingen worden verkregen dan bij de voorgestelde maatregelen van de Commissie.

Mr R. STRENG, „De grote stad en de kleine gemeente, haar kracht en zwakheid”.

Het XIe congres van de „International Union of Local Authorities” werd van 15 tot 20 Juni jl. te Wenen gehouden. Het hoofdthema was „De grote stad en de kleine gemeente, haar kracht en zwakheid”. De aandacht van het congres richtte zich op de vraagstukken van de bestuurlijke organisatie die met het voortbestaan met name van de kleinere gemeente zijn verbonden. Het probleem van de bevordering van de bestuurskracht der kleinere gemeenten confronteerde het congres in feite met de vraagstukken der gemeentelijke indeling en de daarmee samenhangende oplossingen van intercommunale samenwerking en districtsvorming.

M. J. KINGMA, Braakliggend technisch geestelijk bezit in Nederland.

In Duitsland bestaat het beroep van „Patentwirtschaffler”, een soort commissionair of makelaar in octrooien en/of know-how, wiens taak gelegen is in het productief maken van octrooien en ander technisch geestelijk bezit, als internationale bemiddelaar tussen octrooi- of know-how-gever en -nemer. In Nederland is dit beroep onbekend. Schrijver is van mening, dat in Nederland behoefte bestaat aan „Patentwirtschaffler” om het bij de diverse industrieën braakliggend technisch bezit productief te maken.

SOMMAIRE

Centralisation ou decentralisation dans le domaine économique.

L'ancien ministre Vos a traité, dans une série de trois articles de l' „E.-S.B.”, la question très importante du degré le plus souhaitable de centralisation dans le domaine économique. Cet article ci tente de dégager le point de vue exprimé par Ir Vos dans ses articles.

Prof. W. J. DE LANGEN, Révision des impôts 1953; augmentation de la demande de main d'oeuvre.

L'auteur commente le projet de loi récemment introduit par le gouvernement, qui tend à l'augmentation de la demande de main d'oeuvre.

B. DIESBERGEN, Simplification de l'administration des salaires? (II).

L'auteur fait quelques propositions en vue d'atteindre une économie importante dans l'administration des salaires.

Mr R. STRENG, „La grande ville et la petite commune, force et faiblesse”.

L'auteur fait rapport du XIe congrès de l' „International Union of Local Authorities” qui se tenait à Vienne, du 15 au 20 juin.

M. J. KINGMA, Domaine technique intellectuellement en friche aux Pays-Bas.

L'auteur est d'avis qu'aux Pays-Bas on a besoin de „invention-brokers” afin de faire rendre productifs les secteurs techniques en friche de diverses industries.

Centralisatie of decentralisatie in het economisch bestel

Oud-Minister Vos heeft in dit weekblad in een drietal artikelen een zeer belangrijk vraagstuk op originele en penetrerende wijze aan de orde gesteld¹⁾. De schrijver heeft aangetoond dat, onder bepaalde omstandigheden, het tegenwoordig economisch bestel niet functioneert zoals men zou mogen eisen. Onder het economisch bestel willen wij hier verstaan het geheel van de organisatie der productie, dus zowel de activiteit van het bedrijfsleven als die van de Overheid, de laatste mede in de vorm van de economische politiek. Ir Vos laat met name zien dat een verhoging van productieve inspanning niet altijd leidt tot een verhoging van welvaart. Eerste voorbeeld: het kan gebeuren dat een land zijn inspanning verhoogt en dat daardoor de ruilvoet zich voor dat land ongunstiger instelt, met als mogelijk resultaat: minder nationaal verbruik. Verhoging van werkgelegenheid zou, aldus Ir Vos in een tweede voorbeeld, wegens verhoogde productie een hoger reëel loon mogelijk maken, terwijl zij in de huidige samenleving slechts kan worden verkregen door een lager loon.

In beide gevallen meent de schrijver te moeten concluderen tot de noodzaak van een verdere centralisatie van economische beslissingen. In het eerste geval is een internationaal gecoördineerde werkgelegenheids-politiek nodig; in het tweede geval een regeling van bovenaf der prijzen en der productie. In plaats van gecentraliseerde dus geen decentraliseerde beslissingen.

Het vraagstuk van de meest gewenste mate van centralisatie is een zeer levend vraagstuk in meer dan een opzicht. Zo is de Europese integratiegedachte er een voorbeeld van: welke economische beslissingen moeten op Europees niveau in plaats van op nationaal niveau worden genomen? Ook de wijzigingen die zich in de organisatie van bepaalde grote ondernemingen hebben afgespeeld of nog afspelen zijn ten dele een zoeken naar de juiste graad van centralisatie. Budgettering binnen de onderneming bijv. maakt decentralisatie van verantwoordelijkheden mogelijk. Vele problemen van nationale economische politiek ten slotte hebben evenzeer dit aspect van de vraag naar de juiste mate van decentralisatie: in welke opzichten centrale leiding, in welke opzichten niet?

Wanneer in dit artikel een poging wordt ondernomen om t.a.v. de artikelen van de heer Vos een standpunt te bepalen, geschiedt dit omdat daarin een naar onze mening zeer belangrijke materie op een principieel juiste wijze aan de orde wordt gesteld. De norm van het — hoe dan ook bepaalde — juiste functioneren van het economisch bestel wordt aangelegd om de aanvaardbaarheid van dat bestel te toetsen. Niettemin kan men over de uitwerking van de concrete gevallen van menig verschillen. Een diepergaande discussie kan wellicht tot het verkleinen van zulke verschillen bijdragen.

Het eerste voorbeeld van de Oud-Minister lijkt ons het sterkste; het daaromtrent geleverde betoog is bovendien uitermate helder en vormt een voorbeeld van moderne analyse die nog menig ander inzicht zal kunnen brengen. Het is intussen nuttig er aan te herinneren, dat hetzelfde zich kan voordoen voor individuele producenten. Als men meer en meer produceert van een

zelfde artikel (of groep artikelen) zal men met steeds lagere prijzen (genoegen moeten nemen en vandaar dan ook dat er voor elke producent een optimum is. Wil hij meer inkomen verwerven, dan hij bij dat optimum verdient, dan zal hij nieuwe wegen moeten inslaan: hetzij nieuwe goederen gaan produceren, hetzij een zodanig assortiment, dat hij daarmee het gehele behoeften-gamma van de consument dekt: dan kan hij nl. zijn meerproductie aan zijn eigen meerdere arbeiders (en andere medewerkers) afzetten.

Dat ook landen dus aan een zeker optimum gebonden zijn — tenzij zij de genoemde nieuwe wegen inslaan — is niet zo verwonderlijk. Ir Vos suggereert dat dat zou samenhangen met de toenemende internationale afhankelijkheid. Er zijn aan deze afhankelijkheid intussen twee zijden. Het is waar dat een toenemende specialisatie betekenen kan dat men bij de (weinige) producten die men allengs gaat produceren, sneller het optimum bereikt. Toenemende afhankelijkheid als gevolg van geringere transportkosten bijv., betekent echter ook stijgende elasticiteit van de afzet en deze maakt, ceteris paribus, het vraagstuk minder ernstig.

Hoe dit overigens ook zij, ten aanzien van het hoofdpunt waarom het hier gaat, kunnen wij, ook op grond van andere onderzoekingen, de schrijver van „Werk en welvaart” slechts bijvallen. Het is bijv. duidelijk dat een internationale depressie slechts internationale voorkomen door een gecoördineerde internationale conjunctuurpolitiek. Dit gezichtspunt zal wellicht eerder dan velen denken een rol van grote betekenis hebben te spelen. Het is eveneens duidelijk dat slechts het scheppen van één internationale markt ons de voordelen van de internationale arbeidsdeling onbelemmerd kan doen worden.

Het tweede voorbeeld van Ir Vos komt ons voor, meer qualificatie te verlangen dan het eerste. Het betoog van de schrijver wordt gebaseerd op een geschematiseerd geval, dat als uitgangspunt een toestand met werkloosheid veronderstelt. Bij inschakeling van werklozen wordt aangenomen dat deze gemiddeld even productief zullen zijn als de werkenden. Deze veronderstellingen impliceren reeds het een en ander. Voor zover wij kunnen zien, houden zij in dat er in de uitgangstoestand onderbezetting bestaat zowel in de meer, als in de minder efficiënte bedrijven. Zou nl. de onderbezetting — hetgeen meer normaal is — in hoofdzaak in de slechtere bedrijven geconcentreerd zijn, en zouden de werklozen in hoofdzaak daar tewerkgesteld moeten worden, dan zou hun productiviteit niet gelijk kunnen zijn aan die der reeds werkenden.

Onderbezetting in de betere bedrijven wijst echter op een toestand van geringe concurrentie. Bij sterkere concurrentie zouden nl. de betere bedrijven hun omzet kunnen vermeerderen ten koste van de slechtere, onder verlaging der prijzen. De gemiddelde efficiëntie der werkenden zou verhoogd worden en daarmee zou de mogelijkheid van een hoger reëel loon ontstaan. Dit alles zou, bij sterkere concurrentie dan Ir Vos blijktbaar aanneemt, vanzelf geschieden en niet van bovenaf behoeven te worden geregeld. Aan de andere kant zou het dan ook volkomen normaal zijn dat verdere inschakeling van werklozen slechts zou kunnen geschieden op minder

¹⁾ Zie „E.S.B.” van 20 Mei, 3 en 10 Juni 1953.

*Voor tienduizenden werkers
uit honderden bedrijven
werden de pensioenen
bij Amstleven ondergebracht.*

*Adviezen worden
gaarne verstrekt door*

Het Bureau voor

Personeelverzekering
van **AMSTLEVEN**

N.V. AMSTERDAMSE MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERKERING - N. Spiegelstraat 17 te Amsterdam - Tel. 63272

efficiënte plaatsen en daardoor slechts wanneer de lonen lager zouden zijn. Inschakeling van deze werklozen zou, ook zonder loonsverlaging, door subsidiëring der grensbedrijven kunnen geschieden. De heer Vos heeft daartegen begrijpelijke bezwaren; men moet de grensbedrijven niet „kunstmatig” in het leven houden, ten koste van de goede. Het is echter, bij de beperkte concurrentie, die hij vooropstelt, ook zo dat de grensbedrijven daarvan profiteren ten detrimente van de goede bedrijven. Wij menen daarom dat het betoog van de heer Vos, dat ook bij het regelen van de nationale werkgelegenheid meer centralisatie van beslissingen nodig is, twijfel laat. Misschien kan hier herstel der concurrentie hetzelfde bereiken.

Ook afgezien van dit bezwaar dient natuurlijk steeds te worden overwogen dat ieder centraal ingrijpen weer kosten meebrengt en deze moeten worden afgetrokken van het resultaat.

Het vraagstuk van de organisatie der normale voortbrenging kent niettemin evenzeer de kwestie van de centralisatie. Voor een zeer groot deel voltrekt deze zich intussen automatisch, als zij op grond van de kostenfuncties maatschappelijk voordelig moet worden geacht. In bedrijfstakken immers waarin de optimale bedrijfsgrootte hoog is in vergelijking tot de afzet in de gehele tak, zal zich door concurrentie een concentratie naar het grootbedrijf voordoen. In takken waar het optimum laag ligt, zullen de kleine bedrijven zich handhaven; daar zal terecht geen centralisatie optreden.

Men kan een dergelijke automatische oplossing van het vraagstuk der centralisatie slechts dan niet verwachten, wanneer meer ingewikkelde situaties zich voordoen. In zwaar-theoretische taal: wanneer er meervoudig evenwicht is (de term is van Koopmans) of wanneer kunstmatig ingrijpen de oplossing belemmert. Dit laatste kan zich wederom voordoen, wanneer er sprake is van een internationale markt die door beschermende maatregelen in kleine compartimenten wordt verdeeld. Bij de gewone kostencurven die tot nu toe het meest frequent zijn vastgesteld, nl. grenskostencurven die slechts één minimum hebben, en bij afwezigheid van kunstmatige belemmeringen is er echter o.i. geen aanleiding te twijfelen aan de automatische oplossing van het centralisatievraagstuk. Op dit punt zal naar onze mening de heer Vos met zwaarder geschut moeten komen.

Concluderend willen wij onze instemming herhalen met de principes waarop het betoog was gebaseerd. Een bepaalde organisatievorm der productie worde slechts zolang geaccepteerd als zij aan de norm voldoet van maatschappelijke doelmatigheid. Eveneens instemming willen wij betuigen t.a.v. de noodzaak om, bij een eventuele internationale depressie, gecoördineerd op te treden. Als dit vraagstuk aan de orde komt, dient ons land zich daarbij niet onbetuigd te laten. Ten slotte zijn wij van mening dat internationale belemmeringen de meest doelmatige productie niet in de weg mogen staan; en wij zien ook deze opvatting als een voorbeeld van het door de heer Vos verdedigde standpunt.

Belastingherziening 1953

Bevordering van de werkgelegenheid

Het wetsontwerp no 3041 bevat een aantal maatregelen betreffende de inkomsten- en de vennootschapsbelasting, welke zullen strekken ter bevordering van de industrialisatie, of, zoals de considerans zegt, „in het belang van de werkgelegenheid op langere termijn”. Inderdaad zal ook de werkgelegenheid buiten de industrie door een belastingverlaging, welke alle takken van het bedrijfsleven omvat, gebaat kunnen worden.

Hier vinden we dan eerst de afschaffing van de extra inkomstenbelasting van 5 tot 7½ pCt op de bedrijfswinsten en de directeurstantièmes (raming van het offer voor de Schatkist f 22 mln), benevens een verlaging van de vennootschapsbelasting van 45–52 pCt naar 42½–46 pCt (raming f 60 mln). Het voorgestelde tarief voor de vennootschapsbelasting is 46 pCt voor de winst boven en 45 pCt voor de winst beneden f 100.000, met een lichte vermindering indien de winst lager is dan f 50.000. Volgens het nu geldend tarief wordt het hoogste percentage van 52 eerst geheven boven f 350.000 winst. De progressie wordt dus aanmerkelijk verzwakt; een met het winstbedrag opklimmend belastingpercentage is ook moeilijk verdedigbaar.

Met deze voorstellen wordt de in 1951 (na Korea) voor vier jaren ingevoerde extra inkomstenbelasting geheel en de toen aangebrachte verhoging van de vennootschapsbelasting — die tevoren 40 pCt bedroeg met een verlaging tot 37½ voor winsten beneden f 40.000 — gedeeltelijk, voor de jaren 1953 en 1954¹⁾, ongedaan gemaakt. De vraag, of het tarief van de vennootschapsbelasting na 1954 verder zal worden teruggebracht tot het niveau van 40 pCt van 1950, zal waarschijnlijk in de loop van 1954 aan de orde komen, waarbij tegelijkertijd de andere belastingverzwaringen, die in 1951 voor vier jaren werden ingevoerd (vermogensbelasting, successierecht, motorrijtuigenbelasting en het zgn. tussentarief in de omzetbelasting; laatstgenoemde verzwaring is reeds aan de orde gesteld in het ontwerp 1951/2 no 2602), onder de loupe zullen worden genomen. Het is voor het bedrijfsleven alvast een bemoedigend voorteken, dat de voorstellers van dit ontwerp bij de raming van de offers, welke hun voorstellen voor de Schatkist zullen meebrengen, er van zijn uitgegaan, dat de vennootschapsbelasting na 1954 weer tot 40 pCt zal dalen.

De verzwaringen van de inkomsten- en de vennootschapsbelasting werden in 1951 door Minister Liefstinck gegrond op wat men kan noemen het beginsel van de bevoorrechte verkrijging. „Het staat onomstotelijk vast”, zo luidde zijn rechtvaardiging van die verhogingen, „dat van de verschillende inkomensbronnen de bron bedrijfswinst het meest van de na-oorlogse ontwikkeling heeft geprofiteerd en een aanmerkelijk groter aandeel in het nationale inkomen aan zich toegerekend heeft zien gekregen”. Het bedrijfsleven — waarbij hij de kleine bedrijven buiten aanmerking liet, want de extra inkomstenbelasting kan alleen de bedrijfswinsten en tantièmes boven f 7.500 treffen — verkeerde toen volgens hem duidelijk in een bevoorrechte positie in vergelijking met de overige inkomensbronnen²⁾.

Is die bevoorrechte positie thans verdwenen, of wordt het bedoelde beginsel thans door de eisen van de werk-

gelegenheid opzij geduwd? Minister Van de Kieft en Staatssecretaris Van den Berge gaan aan deze vragen voorbij.

Naast deze twee, de grotere bedrijven algemeen ontlastende, voorstellen staan twee andere, welke rechtstreeks het investeren bedoelen aan te wakkeren. In de eerste plaats een verlenging met vijf jaren, tot ultimo 1957, van de bevoegdheid van de ondernemers tot vervroegde afschrijving van een derde van de aanschaffingskosten van bedrijfsmiddelen — de bestaande bevoegdheid eindigde 31 December 1952 — met een overeenkomstige verlenging van de bevoegdheid van de Minister van Financiën om, in overeenstemming met de Minister van Economische Zaken, die vervroegde afschrijving weer te vertragen tot 10 pCt per jaar; temporiseren wordt dit genoemd. De voorstellers delen mee, dat deze temporisering alleen zal gelden voor gebouwen (behalve voor nieuwe fabrieken, waardoor de productiecapaciteit verhoogd zal worden), voor automobielen (behalve voor zoveel betreft „het beroepsvervoer over de weg”) en voor kantoorinventarissen. In tegenstelling tot de temporisering voor 1952 zal hij voortaan niet meer gelden voor octrooien, licenties e.d. De regeling voor 1952 verbond verder de onverzwakte vervroegde afschrijving aan de voorwaarde, dat de aanschaffingskosten ook in dat jaar moesten zijn voldaan; deze voorwaarde zal voor de jaren 1953–1957 niet gelden. (Het offer voor de Schatkist zal volgens de raming in de komende jaren stijgen van f 80 mln per jaar tot f 160 mln, maar dit offer is, in tegenstelling tot alle andere voorstellen, in beginsel enkel een verschuiving).

In de tweede plaats — en hiermee zal een merkwaardig novum in ons belastingrecht zijn intrede doen — wordt langs de fiscale weg een directe „investeringspremie” ingevoerd, bedragende voor de vennootschappen 42½–46 pCt van 20 pCt van de aanschaffingskosten, dus 8,5 tot 9,2 pCt volgens het tarief 1953/4, en 8 pCt bij een tarief van 40 pCt (raming: van f 50 mln per jaar opklimmend tot f 140 mln).

Deze investeringspremie zal gelden zowel voor de inkomsten- als voor de vennootschapsbelasting, zowel voor uitbreidende als voor verbeterende en vervangende investeringen, zowel bij aanschaffing van nieuwe als bij overname van oude bedrijfsmiddelen, indien slechts in een jaar meer dan f 10.000³⁾ wordt geïnvesteerd; zij wordt alleen voor het surplus boven de f 10.000 verleend. Deze regeling gaat in 1 April 1953, d.w.z. de *bestelling* moet na die datum zijn verricht, want de bestelling doet het recht ontstaan, evenals het geval is bij de normale en de vervroegde afschrijving. Uit de bewoordingen van het voorstel is af te leiden, dat ook voor 1953 de investering het bedrag van f 10.000 te boven zal moeten gaan en niet 9/12 van f 10.000.

Ook van deze faciliteit zijn enige soorten van bedrijfsmiddelen uitgezonderd, nl. ongebouwde eigendommen, woonhuizen en effecten. De laatste uitzondering ligt het meest voor de hand; zij betreft geen rechtstreekse investering, maar de financiering; zonder deze uitzondering zou ook een dubbele premie genoten kunnen worden, nl. zowel door het investerende als door het financierende bedrijf. De uitzondering van de woonhuizen is niet aan-

¹⁾ In de Nota van de Minister-President van 19 Maart jl., waarin deze herziening werd aangekondigd, werd alleen van het jaar 1954 gesproken.

²⁾ Vergelijk de beschouwingen van J. C. Wijnmaalen, A. M. F. Smulders en J. Goedhart in de nummers van dit tijdschrift van 25 Juli 1951, 12 November en 17 December 1952, en 29 April 1953; tevens van het C.B.S. in Statistische en Econometrische Onderzoekingen, 4e kwartaal 1952.

³⁾ In de Nota van de Minister-President van 19 Maart jl. was een bedrag van f 15.000 genoemd.

stonds overtuigend, vooral wanneer wij in aanmerking nemen, dat onze belastingwetgever in andere gevallen (art. 10 Wet Belastingherziening 1950) de woningbouw door een vrijstelling van vennootschapsbelasting, tot een zekere grens, nog heel wat krachtiger heeft begunstigd. Men moet echter in aanmerking nemen, dat woonhuizen gebouwd worden niet alleen door bedrijven ten behoeve van hun werknemers, maar ook door bedrijven, die de exploitatie van huizen ten doel hebben, en ook door beleggers. Er kan moeilijk een grens getrokken worden zonder dat onbillijkheid ontstaat; hierop komen de bezwaren van de voorstellers in hoofdzaak neer. Maar is een enigszins analoge „onbillijkheid” dan reeds niet geschapen door artikel 10 Wet Belastingherziening 1950? En weegt het belang van de woningbouw in deze tijd niet zo zwaar, dat ter wille daarvan enige ongelijkheid aanvaardbaar is? En wanneer dan de twee zwaarwegende belangen van werkgelegenheid en van woningbouw samenvallen?

Dit leidt tot de conclusie, dat overwogen moge worden deze faciliteit mee te laten gelden bij nieuwbouw van woonhuizen, welke gebouwd worden ten behoeve van werknemers van het bedrijf (langere termijn) en bij nieuwbouw van woonhuizen door exploitatie van onroerend goed (kortere termijn).

De uitzondering van de fabrieksterreinen en andere gronden is evenmin overtuigend. De voorstellers motiveren haar niet duidelijk. Zij schrijven nl. over de toepassing op vervangende investeringen, dat „daarbij, naast gronden van belastingtechnische aard, als overweging heeft gegolden, dat vervangende investeringen tot de modernisering van de outillage kunnen bijdragen en bovendien voor de continuïteit van de onderneming onmisbaar zijn”, en voegen dan toe: „Hierin ligt tevens de verklaring waarom de investeringsaftrek niet zal gelden voor fabrieksterreinen en andere gronden”. Inderdaad, aankoop van een terrein betekent niet „modernisering van de outillage” en zal niet altijd nodig zijn voor de „continuïteit van de onderneming”. Maar een terrein is de voorwaarde voor de stichting van een nieuw bedrijf, en een nieuw terrein kan de voorwaarde zijn zowel voor de uitbreiding van een bestaand bedrijf als voor zijn modernisering en daarmee ook voor zijn continuïteit. Belastingtechnische bezwaren? Bijv. aankoop van terreinen met het oog op mogelijke uitbreiding pas in de verre toekomst?

Dit voert tot de vraag, of dan overweging verdient de regeling mee ten aanzien van terreinen te laten werken, doch slechts vanaf het tijdstip waarop met de bebouwing of andere ingebruikstelling, bijv. als opslagplaats, een aanvang wordt gemaakt.

Een andere vraag is uiteraard, of de uitbreiding tot terreinen wel nodig is om het investeren in totaal tot een voldoende niveau op te voeren. (Ook op het verschil met de landbouwgronden dient de wetgever bedacht te zijn; aankoop hiervan is voor de productiviteit en de werkgelegenheid niet van belang, wel ontginning en aanwinning).

Dit brengt ons tot een ander aspect van deze beide „structureel-conjuncturele” maatregelen, de vervroegde afschrijving en de investeringspremie. De voorstellers stellen deze twee voor als van structurele aard te zijn, en dat zijn zij ook in zoverre dat investeren, en in flinke omvang, moet plaatsvinden. Maar tevens is de omvang van deze behoefte, in totaal en ten aanzien van bepaalde bedrijfstakken en bedrijfsmiddelen, niet gelijkblijvend, maar variërend en conjunctuurgevoelig. Het is daarom

noodzakelijk, dat de twee faciliteiten gevarieerd kunnen worden, en gewenst dat dit op korte termijn kan geschieden. Deze noodzaak van variatie heeft de belastingwetgever reeds aan den lijve ondervonden ten aanzien van de vervroegde afschrijving: 1950 de invoering, 1951 de temporisering voor bepaalde bedrijfsmiddelen, gevolgd door het voornemen de vervroegde afschrijving na 1952 weer te laten vervallen, gevolgd door thans: een verlenging van vijf jaar, met een wijziging van de bedrijfsmiddelen waarvoor de temporisering zal gelden.

Thans zal, voor zoveel de vervroegde afschrijving betreft, bijna de juiste regeling worden bereikt: de wet geeft een raam, dat een maximum voor de te verlenen faciliteit aanwijst; binnen dat raam mogen de Ministers van Financiën en Economische Zaken op korte termijn wijzigingen naar beneden en naar boven aanbrengen met betrekking tot die bedrijfsmiddelen en die bedrijfstakken waarvoor dit nodig geacht zal worden. De Tweede Kamer vergenoegt zich ten aanzien van deze wijzigingen met een repressief toezicht. Dit is m.i. voor een materie als deze de juiste regeling; waarbij deze beschouwing tot de twee volgende bedenkingen voert:

a. bindt de Ministers niet aan een temporisering van 10 pCt, maar laat hen ten aanzien van dit percentage vrij, zodat zij het desgewenst voor kortere of langere tijd bijv. ook op 0 kunnen stellen. Met behoud van verkregen rechten;

b. de beperking van de bevoegdheid van de ondernemers tot vijf jaren heeft geen zin, en zeker niet wanneer de Ministers de onder a bedoelde bewegingsvrijheid krijgen.

Een en ander geldt evenzeer met betrekking tot de investeringspremie, ja misschien in nog sterkere mate, omdat zij niet een belastingverschuiving, maar een definitieve belastingvermindering zal verschaffen en omdat wij het effect hiervan nog niet kennen. De voorstellers willen deze faciliteit een permanente plaats met een vaste omvang geven. Dit is niet juist; zij moet gevarieerd kunnen worden. De wetgever geve ook hier een raam, en dan liefst zonder uitzonderingen voor bepaalde bedrijfsmiddelen en zonder de grens van f 10.000, en belaste de beide Ministers weer met de uitvoering, hen de bevoegdheid latend om grenzen en uitzonderingen te stellen en om de 20 pCt te variëren.

Ook de bepalingen ter voorkoming van misbruik moeten door de Minister van Financiën aangevuld kunnen worden.

De in het ontwerp voorgestelde regeling is aldus, dat in het jaar van de aanschaffing of de bestelling en in de vier volgende jaren telkens 4 pCt van de aanschaffingskosten (boven f 10.000) in mindering van de winst wordt gebracht. Zij vermindert niet het recht op afschrijving van in totaal 100 pCt van de aanschaffingskosten, noch het recht op vervroegde afschrijving.

Bij desinvestering met een verkoopopbrengst van meer dan f 10.000 volgt gedurende vijf jaren een bijtelling, welke het spiegelbeeld is van de aftrek; maar alleen bij desinvestering van activa ten aanzien waarvan de aftrekregeling geldt of gegolden heeft, dus niet bij vervreemding van andere activa. Het behoeft geen betoog, dat iets dergelijks alleen maar uitvoerbaar is bij goede trouw van de ondernemers. Men denke aan overneming van activa over en weer. Of aan het opvoeren van onderhoudskosten als investeringsuitgaven; de bordjes zouden nl. soms wel eens verhangen kunnen worden, nu het voordeel van de premie voor investeringsuitgaven komt te staan tegenover het tot dusver zo verleidelijke voordeel van de onmid-

dellijke volledige aftrek van alle uitgaven voor „onderhoud”.

Het is niet alles goud wat aan een regeling als deze blinkt; de voorstellers zijn zich van deze bezwaren ook wel bewust. De wetgever heeft verder in aanmerking te nemen, dat zulk een premie een rechtvaardige lastenverdeling enigszins opzij schuift; men vergelijke bijv. van twee concurrerende bedrijven het ene, dat met voortvarendheid geleid wordt en dat reeds vóór 1 April 1953 investeerde, met het andere, dat een trage directie heeft en daartoe eerst in de komende periode overgaat; men vergelijke de kapitaalintensieve takken van industrie met de landbouw, die weinig investeringsmogelijkheid heeft. Ook zijn er verbeteringsinvesteringen, welke voor lange tijd de werkgelegenheid meer schaden dan bevorderen; dit geldt veeral ook voor landbouwinvesteringen.

Zulke bezwaren moeten gewogen en zo goed mogelijk opgevangen worden, maar zij mogen niet a priori van de invoering van een stimulerende maatregel weerhouden. Niet lang geleden is er nogal bezwaar gemaakt, op grond van de ongelijkheid in druk, welke zou ontstaan tegen de toekenning van een fiscale exportpremie ter stimulering van de uitvoer. Zij zou echter principieel overeenkomen met deze fiscale investeringspremie. Het gaat er slechts om, of het nadeel van een iets minder rechtvaardige lastenverdeling in bepaalde omstandigheden lichter weegt dan aan de gehele gemeenschap ten goede komende sociale en economische voordelen (bijv. werkgelegenheid en productiviteit). Aan de noodzaak en de moeilijkheid van zulke belangenafwegingen zijn in de regeringsstukken van de laatste tijd voortreffelijke principiële beschouwingen gewijd; men vindt ze bijv. in de aanvang van de paragraaf over de fiscale maatregelen ter ondersteuning van de export in de *Passportnot* van 31 Maart 1952 (blz. 39) en in enkele passages op blz. 4 en 5 van de *Memorie van Toelichting* tot het wetsontwerp no 3041. (Een volledige instemming met deze principiële beschouwingen⁴⁾ impliceert uiteraard niet altijd een instemming met het resultaat van de door het Ministerie van Financiën in een concreet geval verrichte afweging).

De omstandigheden wijzigen zich in de loop van de tijd, hetgeen tot een ander resultaat van de afweging kan leiden; zo behoeft geenszins aan wispelturigheid gedacht te worden, wanneer de Regering haar voorstellen om fiscale exportfaciliteiten te verlenen, welke voorstellen door haar in het einde van 1951 en het begin van 1952 werden ontworpen en ingediend (1951/2 no 2613), thans — na een onverwacht gunstige ontwikkeling van onze export- en deviezenpositie, zonder de gevreesde teruggang, en na het op tafel leggen van fiscale voorstellen van verdergaande strekking — minder dringend acht en tegelijk met dit ontwerp no 3041 weer heeft ingetrokken.

⁴⁾ Niet kan ik het eens zijn met de zienswijze (blz. 5 van de M. v. T.), dat „een grote verscheidenheid van fiscale maatregelen” in het belang van de bevordering van de werkgelegenheid gewenst is. Terecht is het psychologische effect van grote betekenis genoemd, maar het komt mij voor, dat in dit opzicht een enkele sprekende maatregel dikwijls meer stimulerend zal werken — bij gelijkheid van schatkist-offer — dan een serie maatregelen elk van beperkte strekking.

Dit moge mede een vingerwijzing zijn, dat ook ten aanzien van de toekenning van de investeringspremie de afweging, hetzij ten opzichte van onderdelen, hetzij ten opzichte van de gehele regeling, later wellicht eens anders zal uitvallen en dat een soepele raam-bepaling hier beter is dan een star bindende.

Wat het ontwerp 3041 nog verder te zien geeft is niet van groot belang.

Om de afschaffing van de zgn. speculatiebelasting (artikel 35 Besluit I.B.) kan men moeilijker treuren, al was zij o.a. uit een oogpunt van draagkracht niet ongepast; maar de behandeling van de speculatieverliezen maakte de regeling weinig aantrekkelijk. Of deze afschaffing werkelijk iets zal bijdragen tot de ruimte op de markt van risicodragend kapitaal? Op grond van hetgeen ik om mij heen heb gezien, betwijfel ik het (raming van het schatkatoffer: p.m.).

En dan nog een vriendelijk gebaar: de verlenging van de termijn voor compensatie van verliezen van vier tot zes jaren (raming: p.m.). Het is een van die wijzigingen, welke de Regering kan kwalificeren als te zijn genomen ter stimulering van de ondernemerslust, maar die men niet een aan het bedrijfsleven verleende facilititeit mag noemen. Want met een ruimere verliescompensatie wordt slechts een achterstand, welke ten aanzien van de ondernemersopbrengsten in vergelijking met andere inkomensbronnen bestaat, verkleind; het is slechts een betere doorvoering van het draagkrachtbeginsel. (Ditzelfde geldt tot op zekere hoogte voor de bevoegdheid vervroegd af te schrijven; hierop wordt thans niet ingegaan).

Daarnaast wordt de in tijdsduur onbeperkte compensatie voorgesteld van de verliezen van de eerste zes jaren van een na 1 Januari gesticht bedrijf (raming: p.m.). Ook dit is geen facilititeit voor het bedrijfsleven; psychologisch zal de maatregel, naar het mij voorkomt, een waardevolle bijdrage opleveren.

(De voorstellers maken van de gelegenheid gebruik een te vergaande verliescompensatie in geval van reorganisatie van een n.v. of ander lichaam — artikel 16 Vennootschapsbelasting, zoals de H.R. dit artikel meende te moeten toepassen — op te ruimen. Groot gelijk).

Laat mij besluiten met een herinnering aan twee maatregelen, welke niet voorkomen in het ontwerp 3041, maar mede gerekend worden te behoren tot het complex van fiscale regelingen ter bevordering van de industrialisatie en de werkgelegenheid. Kort geleden is reeds de eveneens in 1951 ingevoerde verhoging van het weelder-tarief uit de omzetbelasting tot 30 pCt weer ongedaan gemaakt; dit tarief is teruggebracht tot het oude niveau van 15 pCt (raming f 10 mln). En verder is er nog een ontwerp aanhangig (1952/3, no 2969), dat beoogt de mogelijkheid tot herkapitalisatie van vennootschappen onder fiscaal gunstige voorwaarden te verlengen tot 1 Juli 1954.

Wassenaar.

W. J. DE LANGEN.

Vereenvoudiging van de loonadministratie? (II)

In het eerste gedeelte van onze beschouwingen¹⁾ gaven wij als onze mening, dat de verwachtingen die door het rapport van de Commissie v. d. Tempel met betrekking tot de coördinatie van de bepalingen der sociale verzekeringswetten met die van de loonbelasting en de ver-

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 8 Juli 1953.

eveningsheffing gewekt zijn, te hoog gespannen zijn. Wij lichtten dit toe aan de hand van het aantal kolommen op de loonlijst „thans en straks” en vervolgden ons artikel met enkele kritische opmerkingen over de diverse voorstellen uit het rapport, waarbij wij de punten volgden, zoals die op de bladzijden 10-13 van het rapport voorkomen. De

onderdelen A t/m F hadden reeds in het eerste artikel onze aandacht; wij vervolgen thans met enkele grepen uit de resterende punten van de samenvatting ²⁾.

9) *Vacantiebonnen.*

Terwille van de uniformiteit wordt dezerzijds in overweging gegeven de bonnen niet alleen met betrekking tot de heffingen doch ook voor de berekening van de uitkeringen voor driekwart van de waarde te doen meetellen.

10) *Vrijstelling van heffingen.*

a) Kleine cadeaux. Dezerzijds wordt voorgesteld deze vrij te laten tot bijv. f 25. De Commissie spreekt zich op dit punt naar onze mening niet duidelijk genoeg uit.

b) Uitkering tot dekking van bijzondere kosten. Wij stellen voor dat op de een of andere manier nauwkeurig en „uitputtend” wordt opgesomd, in welke gevallen vrijstelling wordt verleend. Vrijstelling tot een bepaald bedrag bemoeilijkt de administratie. In overweging wordt onzerzijds gegeven de volgende faciliteiten in tegemoetkomingen onbelast te laten:

- vergoeding voor verblijfkosten;
- vergoeding voor reiskosten;
- uitkeringen uit sociale ondersteuningsfondsen verbonden aan het bedrijf;
- korting bij aanschaffing van artikelen, die in het bedrijf vervaardigd of verkocht worden;
- vrij vervoer van personeel in dienst van transportondernemingen;
- bedrijfskleding;
- rijwielvergoeding;
- gratificaties bij huwelijks- of dienstjubileum.

11) *Begrenzungen.*

De Commissie bepleit één grens voor alle wetten en wijst op bezwaren in bepaalde kringen om de grens voor het Ziekenfondsenbesluit (en daarmee voor de Ziektewet) te verhogen. Een concrete suggestie ten aanzien van die ene grens doet de Commissie niet. Onzerzijds moge nog eens nadrukkelijk de wens om tot één grens te komen onderstreept worden. Uit administratieve overwegingen is het handhaven van meer dan één grens onaanvaardbaar.

Wij nemen dus aan, dat er één grens komt voor de Ziektewet, het Ziekenfondsenbesluit en de Werkloosheidswet. Deze loongrens bepaalt dan of de werknemer al dan niet onder de werkingssfeer van deze 3 wetten zal vallen en daarvoor premie zal betalen (voor de Ongevallenwet en de Kinderbijslagwet geldt een dergelijke grens niet, omdat elke werknemer, ongeacht de hoogte van zijn loon, onder de werkingssfeer van deze 2 wetten valt).

Verder nemen wij aan, dat voor alle wetten, met betrekking tot de zowel door werknemer als werkgever te betalen premies, één „daggrens” zal gelden, welke uiteraard verband zal moeten houden met de „jaargrens” van de Ziektewet, het Ziekenfondsenbesluit en de Werkloosheidswet.

In de wetsontwerpen die thans ingediend zijn, wordt de kwestie van de loongrenzen nog niet geregeld. In de Memorie van Toelichting wordt mede-

gedeeld dat met de voorbereiding met spoed zal worden voortgegaan.

12) *Aantal kinderen.*

Het rapport doet een zeer toe te juichen poging het aantal „fiscale kinderen” in overeenstemming te brengen met het aantal „kinderbijslag-kinderen” (blz. 39 van het rapport).

In het ontwerp van wet is voorgesteld dat het aantal kinderen op de eerste dag van elk kwartaal beslissend zal zijn zowel voor de loonbelasting als voor de kinderbijslag. Uit administratief oogpunt is dit inderdaad een verbetering. Heeft men er aan gedacht dat in vergelijking met de huidige situatie de werknemer van deze nieuwe bepaling nadeel zal ondervinden? Immers, wanneer een kind overlijdt of 16 jaar wordt, zal in het daarop volgend kwartaal de aftrek direct minder worden en de loonbelasting dus hoger; bij de thans geldende bepalingen wordt de bedoelde lagere aftrek eerst in het volgend jaar van kracht.

In het wetsontwerp komt de bepaling voor dat een werknemersverklaring moet worden aangevraagd indien met betrekking tot de aanspraak op kinderaftrek een wijziging intreedt. In dit verband zouden wij de suggestie willen plaatsen, dat de werkgever voor het waar-maken van het kindertal zich zou kunnen baseren op de administratie die hij voert voor de uitvoering van de Kinderbijslagwet, temeer omdat het aantal „kinderbijslag-kinderen” gelijk zal zijn aan het aantal „fiscale kinderen”. Sommige werkgevers ondervinden van de Bedrijfsverenigingen zeer veel medewerking in de vorm van allerlei faciliteiten met betrekking tot de administratie van de gezinssamenstelling en het zou zeer toe te juichen zijn als de Belastinginspectie machtiging kon verlenen dat deze zelfde administratie dienst zou kunnen doen voor fiscale doeleinden. Dit zou een belangrijke besparing betekenen. De werknemersverklaringen zouden dan overbodig worden, althans voor de wijzigingen in de aanspraak op kinderaftrek.

Bij dit punt moet tevens opgemerkt worden dat bij herrekening van de loonbelasting over een periode van 6 of 12 maanden (zie hiervoor hoofdstuk III) moet worden bepaald welk kindertal van één van de vier kwartalen alsdan in aanmerking moet worden genomen.

13) *Pleegkinderen.*

De rangorde der kinderen, die bepalend is voor de grootte van de kinderbijslag-per-kind, veroorzaakt moeilijkheden. De enige mogelijkheid om uit de impasse te komen is o.i. dat bij het hanteren van de bijzondere belastingtabel met de rangorde der kinderen eenvoudig geen rekening wordt gehouden.

De Commissie stelt precies het tegenovergestelde voor, namelijk dat in dit opzicht „de belastingheffing in hoofdzaak zich zou moeten aansluiten bij de sociale verzekering” (zie blz. 38 van het rapport). Helemaal duidelijk is de bedoeling ons niet. Wat betreft het wetsontwerp: voor zover wij hebben kunnen nagaan worden er geen voorzieningen voorgesteld om de moeilijkheid te ondervangen.

14) *Het zgn. „extra-kind”.*

Wij zijn met de Commissie sterk van mening dat de huidige complicatie ten aanzien van het „extra-

²⁾ De hieronder vermelde nummers sluiten aan bij de nummering uit ons eerste artikel. Ze hebben dus geen betrekking op de nummers uit de samenvatting van het rapport.

kind" (amendement-Lucas) dient te worden weggenomen. In het wetsontwerp is deze suggestie helaas niet overgenomen. Wij betreuren dit uit administratieve overwegingen ten zeerste.

De bijzondere regeling die men thans voorstelt te treffen is echt een omweg om een heilig huisje, met het daaraan verbonden extra werk. Bovendien gaat deze regeling mank aan hetzelfde euvel dat wij signaleerden onder punt 7): men leest een loonbelastingbedrag af, waarin voor een gedeelte van het loon geen premie-af trek heeft plaats gevonden, waardoor dus te weinig premie en te veel loonbelasting wordt betaald.

15) *Studerende kinderen.*

De Commissie stelt voor: als er studerende kinderen zijn in de leeftijd van 21-25 jaar en daarvoor wordt aftrek voor loon- en inkomstenbelasting gegeven, betaal voor deze kinderen dan ook kinderbijslag, hoewel ze dus ouder dan 20 jaar zijn.

Dit is administratief volkomen aanvaardbaar. Echter blijft het bezwaar bestaan, dat deze tegemoetkoming slechts een zeer gering gedeelte van de kosten voor de verschaffing van levensonderhoud en van de studie kan dekken. Dezerzijds wordt dan ook de suggestie gedaan dat *daarenboven* ook nog een aftrek als *buitengewone last* mogelijk zij.

16) *Verblijfkosten.*

De grens met betrekking tot de verblijfkosten (zie blz. 25) wijkt af van de grens, die bepaalt of iemand al dan niet onder de sociale verzekeringswetten valt. Ook op dit op zichzelf niet zo belangrijke onderdeel dient men uniformiteit in acht te nemen.

Wij hopen dat het mogelijk zal zijn aan de hierboven kenbaar gemaakte wensen bij de verdere behandeling van de wetsontwerpen aandacht te besteden.

III. *Geringe bezuiniging.*

Wij willen thans de vraag onder ogen zien welke bezuinigingen in de netto-loonadministratie bereikt zullen worden door de voorgestelde wetswijzigingen, waarin eventueel nog rekening is gehouden met hetgeen wij in het vorige hoofdstuk hebben opgemerkt.

Als wij zullen trachten een antwoord op deze vraag te geven, moeten wij allereerst verwijzen naar de inleiding, waarin we tot uitdrukking brachten, dat het rapport een te groot optimisme teweeg heeft gebracht.

Van ons kan thans gevraagd worden, of, na de vele critische beschouwingen vervat in de hoofdstukken I en II, wij de reeds in de inleiding geuite mening kunnen handhaven. Wij moeten deze vraag bevestigend beantwoorden. Wij zijn inderdaad van oordeel dat de in geld waardeerbare vereenvoudigingen gering zullen blijken te zijn. Wij zullen trachten dit hieronder te motiveren.

In de eerste plaats willen wij gaarne erkennen, dat door de arbeid der Commissie verschillende zaken duidelijker zijn geworden. Door de in de wetsontwerpen overgenomen voorstellen wordt de gehele problematiek meer flexibel en doorzichtiger.

Als men zich afvraagt of de voorstellen der Commissie tot resultaat zullen hebben dat het aantal berekeningen in de netto-loonadministratie en het daarmee verband houdende aantal kolommen aanzienlijk beperkt zal worden — en daar gaat het om! — dan moet het antwoord ontkennend luiden. Men zou in dat opzicht

kunnen stellen: de Commissie heeft slechts — door middel van het bijzondere tarief — een vereenvoudiging mogelijk gemaakt in de berekening van de loonbelasting.

Dit zo stellende, moet daar direct aan toegevoegd worden, dat een aantal andere berekeningen, essentieel voor het vaststellen van het uit te betalen netto-loon, niet aan de orde is geweest in het rapport der Commissie. Wij doelen hier met name op de berekening van de premies, te betalen door de werknemer en het verwerken van deze gegevens om tot het netto-loon te komen.

De werkzaamheden betreffende de berekening van de loonbelasting heeft het bedrijfsleven zelf reeds belangrijk vereenvoudigd en wel door gebruik te maken van de herrekeningsmogelijkheden; met name die welke betrekking hebben op de resolutie van Juli 1950, waarin onder lid II deze herrekening toegestaan wordt, indien wekelijks een voorheffing op de loonbelasting plaatsvindt van zodanige grootte, dat na periodieke herrekening aan de werknemers een restant kan worden terugbetaald.

Door deze herrekening is reeds een zeer groot gedeelte van de wekelijkse rompslomp ten aanzien van de berekening der loonbelasting weggenomen; zij die aldus handelen hebben dus geen behoefte aan het bijzondere tarief dat de Commissie aanbiedt.

Wij zeiden reeds dat het rapport van de Commissie de berekening van de premies, te betalen door werknemer, niet behandelt. Ook hiervoor is reeds onder de huidige omstandigheden een handige en verantwoorde oplossing te geven.

Men kan namelijk de voorheffing op de loonbelasting — nodig om tot periodieke herrekening te komen krachtens de hierboven genoemde resolutie II — zodanig hoog maken, dat uit deze voorheffing ook de door de werknemer te betalen premies kunnen worden betaald.

Tot deze methode komt men des te eerder, omdat krachtens het arrest van de Hoge Raad van 16 Januari 1948 periodiek — en wel éénmaal per jaar — de *premiebedragen* exact moeten worden vastgesteld; dat wil dus zeggen, dat ze eenmaal per jaar herrekend moeten worden, hetgeen nodig is omdat — krachtens ditzelfde arrest — van week tot week de premies moeten worden afgetrokken ongeacht de hoogte van het loon, dus ongeacht de bekende daggrenzen van f 14 en f 16. Wij mogen hier verwijzen naar ons artikel in „E.-S.B.” van 13 Mei jl.: „Herrekening van de loonbelasting en een arrest van de Hoge Raad”. Deze jaarlijkse herrekening van de *premie*s vraagt noodzakelijk ook een *jaarlijkse* herrekening van de *loonbelasting*.

Wanneer men nu, zoals boven voorgesteld, van het loon wekelijks een zodanig bedrag aftrekt, dat hieruit zowel loonbelasting als *premie*s bestreden kunnen worden, dan kan men door jaarlijkse herrekening van loonbelasting en *premie*s bereiken, dat de fiscus zowel als de fondsen precies aan hun trekken komen, terwijl er voor de werknemer dan nog een „extraatje” overschiet. De praktijk leert dat dergelijke systemen door de werknemers gaarne geaccepteerd worden.

Dit systeem van voorheffing van loonbelasting en *premie*s vindt reeds toepassing, waarbij echter aangetekend moet worden, dat de jaarlijkse herrekening van de loonbelasting nog niet toegestaan is (zie het bedoelde artikel in „E.-S.B.”), maar door enkele kunstgrepen kan men deze methode toch ook bij een halfjaarlijkse herrekening der loonbelasting volgen, en ook op deze — gebrekkige — wijze worden reeds aanmerkelijke vereenvoudigingen bereikt.

IV. Radicaler maatregelen nodig.

Als we dus tot de conclusie komen dat met de thans voorgestelde maatregelen de bezuiniging in de netto-loonadministratie van geringe betekenis zal zijn, dan rijst de vraag of er dan geen weg aan te wijzen is waardoor een belangrijker besparing kan worden verkregen.

Wij menen dat er inderdaad andere wegen zijn, maar deze heeft de Commissie thans nog niet willen bewandelen.

De Commissie heeft zelf (zie blz. 43 van het rapport) de vraag onder ogen gezien, de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten vrij te stellen van elke heffing — premies, loonbelasting en vereveningsheffing — maar het stuitte bij haar op onoverkomelijke bezwaren een voorstel van deze strekking te doen.

Wij begrijpen zeer wel dat vooral van fiscale zijde ernstige argumenten kunnen worden aangevoerd tegen een dergelijke maatregel, maar wij menen dat dit radicale middel desalniettemin ernstig onder ogen moet worden gezien, omdat zonder dit radicalisme o.i. nimmer een voor het bedrijfsleven bevredigende oplossing kan worden gevonden.

De bezwaren van de fiscus zouden o.i. voor een belangrijk deel ondervangen kunnen worden, als bepaald werd, dat ter berekening van het belastbaar loon, de premies voor de Ziektewet en de Werkloosheidswet — uiteraard — niet aftrekbaar zullen zijn. Hierdoor zou de opbrengst van de loonbelasting over de gehele linie enigszins stijgen. Indien deze stijging geen voldoende compensatie zou geven voor de derving van de loonbelasting over de uitkeringen krachtens de sociale verzekeringswetten (met name dus wat betreft de kinderbijslag en de uitkeringen krachtens de ongevallenwet, omdat de werknemers voor deze wetten geen premie betalen), zou deze compensatie gevonden kunnen worden in het tarief van de loonbelasting.

Tevens vragen wij ons af of het niet raadzaam zou zijn de pensioenfondspremie niet meer aftrekbaar te stellen voor de berekening van de loonbelasting (en evenzeer niet aftrekbaar voor de premieheffing, hetgeen de Commissie thans voorstelt wel te doen). Om te voorkomen, dat de opbrengst van de loonbelasting daardoor op niet te motiveren wijze zou stijgen, zou de schaal verlaagd moeten worden.

Weliswaar kan men uit overwegingen van sociaal-economische aard bezwaren tegen dergelijke gedachten aanvoeren — en de Commissie doet dit dan ook —, maar wij vragen ons af of er niet tevens een aantal argumenten vóór is, eveneens van sociaal-economische aard, die minstens even zwaar wegen.

Als men in deze radicale voorstellen zou willen treden, zou het aantal kolommen op het door de Commissie ontworpen schema van een gecombineerde-loonstaat-

nieuw-model terug gebracht kunnen worden van 17 tot 12 en zou de in hoofdstuk I genoemde verhouding 22 : 17 veranderen in 22 : 12. Bovendien zouden de verdere berekeningen, waarbij wij in het bijzonder denken aan de berekening van de premies, door werknemer en werkgever te betalen, benevens de periodieke herrekening van loonbelasting en premies, aanzienlijk vereenvoudigd worden.

Wij verwachten niet dat het mogelijk zal zijn bij de behandeling van de wetsontwerpen in de Staten-Generaal deze radicale wijzigingen alsnog in de desbetreffende wetten aan te brengen. Er doemt hier een geheel nieuw complex van vraagstukken op, dat eerst grondig bestudeerd en voorbereid zal moeten worden. Maar het zou wel buitengewoon nuttig zijn als de Staten-Generaal er zich in principe over uitsprak dat de thans voorgestelde wijzigingen als een eerste stap moeten worden beschouwd — gelijk ook de Memorie van Toelichting zegt —, en dat zij verder als haar mening zou kenbaar maken dat bij het nemen van volgende stappen de meest radicale maatregelen zeer ernstig onder ogen moeten worden gezien.

V. Slot.

Wij zijn hiermede aan het einde van onze beschouwingen gekomen, beschouwingen waarin vooral de stem van de administrateur vertolkt wordt. Wij ontveinzen ons niet dat wij van de lezer veel gevraagd hebben. Het probleem is ontzaglijk gecompliceerd en men kan er slechts over schrijven op een wijze die verantwoord schijnt, als men er langdurig met een aantal specialisten gezamenlijk aan werkt. En dan nog, als men gereed is, vraagt men zich af: werden de becritiseerde onderdelen en de geplaatste suggesties wel volkomen en op al hun consequenties doordacht?

Het is dan ook met enige aarzeling dat wij deze studie publiceren, bewust als wij ons zijn dat de mogelijkheid groot is, dat ons op bepaalde onderdelen het juiste inzicht wellicht ontbrak. Dat wij ten slotte onze aarzeling overwonnen, is gelegen in het feit, dat wij tot medio Juni, het ogenblik dat wij deze studie afsloten, geen enkele publicatie hebben aangetroffen die de materie tot in de kern benaderde, terwijl het toch van het grootste belang geacht kan worden, dat de direct-geïnteresseerden — zij die dagelijks met deze problematiek te maken hebben — openlijk van hun visie op deze belangrijke zaken blijk geven. Wij hebben dus gepoogd het vraagstuk zo grondig mogelijk te behandelen en hebben ons tevens ernstig ingespannen onze critiek constructief te doen zijn. Wij hopen dan ook dat deze beschouwingen een bruikbare bijdrage zullen zijn om op dit uitermate moeilijke terrein tot meer klaarheid te komen, een klaarheid die moet resulteren in een zo groot mogelijke efficiency in de administratie. Voor critiek houden wij ons warm aanbevolen.

Eindhoven.

B. DIESBERGEN.

„De grote stad en de kleine gemeente, haar kracht en zwakheid”

Rapporten voor het XIe Congres van de I.U.L.A.

Het XIe congres van de „International Union of Local Authorities”, de internationale organisatie, waarin een groot aantal nationale instellingen van de soort als de Vereniging van Nederlandse Gemeenten hier te lande samenwerken, werd van 15 tot 20 Juni 1953 te Wenen gehouden.

De titel van het hoofdthema van het congres: „De

grote stad en de kleine gemeente, haar kracht en zwakheid”, zal de Nederlandse delegatie, na de behandeling van dit onderwerp tijdens de jaarvergadering van de vereniging in 1952, niet onbekend in de oren hebben geklonken¹⁾. Nieuw was echter de behandeling op internationaal niveau, aan de hand van een 21-tal nationale

¹⁾ Zie „Bestuurswetenschappen” van Juli 1952, 6e jaargang, no 4, blz. 246.

rapporten met waardevolle gegevens over de positie der plaatselijke gemeenschappen in het algemeen en de ontwikkeling op het stuk van het aangekondigde onderzoek in het bijzonder.

Hier moge aan de voortreffelijke door het secretariaat van de Union verzorgde samenvatting der uitgebreide stof, in de volgorde der gestelde vraagpunten, het een en ander worden ontleend²⁾. Zelfs in deze beknopte vorm zal het noodzakelijk zijn, zich binnen het kader van dit verslag tot de vergelijking van de ontwikkeling, met name wat betreft de positie der kleine gemeenten, in een aantal Westeuropese landen te beperken.

Men stelle zich daarbij als uitgangspunt deze grondgedachte voor, dat de sociaal-economische ontwikkeling in de grote steden heeft geleid tot een in het algemeen gesproken ruim voldoende verzorgingspeil der inwoners door de aanwezigheid van een aan de behoeften aangepast administratief en technisch apparaat, waartegenover echter een zekere bureaucratisering en een verlies aan contact tussen de bestuurders en de bestuurdelen valt te onderkennen. In de kleine gemeente daarentegen worstelt men in verband met de geografische, financiële en administratief-technische omstandigheden, waarin men verkeert, met een gebrek aan middelen om de in een moderne maatschappij aan alle staatsburgers toekomende behoeftenbevrediging te bereiken. Anderzijds komt de betekenis van het plaatselijke burgerschap, de invloed op en de belangstelling voor het plaatselijk bestuur in de kleine gemeente beter tot uitdrukking dan in de tot een onpersoonlijke levensstijl leidende grote stad.

In wezen kon over de aard van deze, reeds in een uitgebreide literatuur besproken, min of meer schematische voorstelling weinig verschil van mening bestaan. Ten congresse werd evenwel van verschillende zijden op de ook in de grote steden op onderscheidene gebieden levende „public spirit” gewezen en de aandacht gevestigd op het eveneens voorkomende, weinig op het algemeen welzijn gerichte, groepsegoïsme in kleinere gemeenschappen, terwijl de groepen daarin uiteraard een relatief grotere invloed kunnen uitoefenen.

In de opvattingen en vormen, die tot een toenemende bestuurskracht van de vitale onderdelen der staatsgemeenschap kunnen leiden en die anderzijds de schadelijke gevolgen van een overmatige uitbreiding der stedelijke agglomeraties zouden kunnen opheffen of tegengaan, bestaat een grote verscheidenheid, die mede door de historische ontwikkeling in de onderscheidene staten wordt bepaald.

Het probleem werd in de openingszitting op deze wijze aangeduid:

„Men zou de overtuiging kunnen zijn toegedaan, dat bestuur in meer en op hoger niveau gecentraliseerde vorm doelmatiger functioneert en derhalve de voorkeur zou verdienen, ware het niet, dat geen bestuur op den duur bevrediging kan schenken of zelfs als doelmatig kan worden beschouwd, indien het niet een deels berust op de medewerking der bestuurdelen en anderdeels op de kennis van hun behoeften en verlangens”³⁾.

De aandacht van het congres richtte zich dienovereenkomstig op de vraagstukken van bestuurlijke organisatie, die met het voortbestaan met name van de kleinere gemeente zijn verbonden. Wat de grote stad betreft was men geneigd de feitelijke ontwikkeling als onvermijdelijk te beschouwen, met dien verstande, dat naast bestuurlijke maatregelen in de richting van functionele en territoriale decentralisatie — men denke ten onzent bijv. aan de wijkgedachte⁴⁾, de instelling van raden en de oprichting

AUSTIN

spaart

kilometer na

kilometer geld

R. S. STOKVIS & ZONEN N.V.

140 dealers en subdealers,
overal in Nederland.

van stichtingen — de stedenbouwkundige planning in de eerste plaats voor een goede en evenwichtige spreiding van woon- en werkgemeenschappen binnen het rechtsgebied van de grote stedelijke samenlevingen zal hebben zorg te dragen. Vermelding verdient daarbij het medegedeelde over de vorming van zgn. satelliet-steden, o.a. ingevolge de Engelse New Towns Act van 1946⁵⁾, volgens de verklaring van de heer I. J. Hayward, Leader van de London Council, een gelukkige oplossing van de bestuursproblemen in deze stad.

Het probleem van de bevordering van de bestuurskracht der kleinere gemeenten confronteerde het congres in feite met de vraagstukken der gemeentelijke indeling en de daarmee samenhangende oplossingen van intercommunale samenwerking en districtsvorming. Een krachtig pleidooi voor het zelfstandige voortbestaan van de kleinere publiekrechtelijke gemeenschappen werd o.a. geleverd door onze landgenoot, de heer A. L. H. M. Kessen, burgemeester van Heer, en door de heer M. E. Depreux, burgemeester van de Franse gemeente Sceaux. Beiden zagen de oplossing in de bevordering van de intercommunale samenwerking voor speciale doeleinden. Dat de laatste echter de „syndicaten” als het voorportaal van de samenvoeging van gemeenten beschouwde, mag in een land, waarin van de 37.983 gemeenten er 23.653 zijn met een inwonertal van minder dan 500 zielen, niet onbegrijpelijk heten. Ook ten opzichte van landen als West-Duitsland en België, met respectievelijk 9.679 van de 24.156 en 533 van de 2.667 gemeenten met minder dan 500 inwoners, zijn — dit moge terzijde worden opgemerkt — althans de quantitative verhoudingen hier te lande, met 20 op 1.014 gemeenten met minder dan 500 inwoners, als niet onbevredigend te beschouwen. Voor West-Duitsland moet daarbij worden opgemerkt, dat de bestaande administratieve indeling in „Aemter” en „Kreise”, zoals het Duitse rapport vermeldt, de activiteit van de kleinste locale eenheden ruimschoots heeft ondergraven.

Bezwaren verbonden aan de samenwerking, in Dene-marken o.a. geprezen voor de doorvoering van een gemechaniseerde administratie in gemeenten, die alleen de nodige machines niet rendabel zouden kunnen maken, worden in verschillende rapporten, waaronder het Zweedse en het Belgische, genoemd. Hoewel de samenwerking in economisch opzicht onschatbare diensten bewijst, kan het als een nadeel worden beschouwd, dat de plaatselijke besturen allengs hun bevoegdheden zien vervloeiën ten opzichte van de nieuw gecreëerde lichamen, zonder dat de vertegenwoordiging van de eigen gemeente daarin voldoende tot haar recht kan komen. Het Nederlandse rapport onderzoekt deze bezwaren en acht het in ieder geval vereist, dat alle deelnemende lichamen in het bestuur van de samenwerkingsorganen zijn vertegenwoordigd,

²⁾ Reports prepared for the Vienna congress, Paleisstraat 5, 's-Gravenhage, blz. 8-40.

³⁾ Congresstukken; openingsrede door de voorzitter, Prof. Mr P. J. Oud.

⁴⁾ Zie hierover W. F. Geyl, De Wijkgedachte, „Bestuurswetenschappen”, 1947, 1e jaargang, no 7.

⁵⁾ De samenvatting verwijst naar de „Town and Country Planning”, review, uitgegeven door The Planning Centre, 28 Kingstreet, London, W.C. 2.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 · AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

dat de beraadslagingen van de laatsten openbaar zullen zijn en dat de gemeenteraden voldoende ingeschakeld zullen blijven. Het valt m.i. te betwijfelen, of deze maatregelen, bij een toenemende mate van intercommunale bestuurlijke integratie op een groot aantal deelgebieden der publieke zorg, niet op den duur als regel tot het door de Franse afgevaardigde bewust voor ogen gestelde einddoel zullen leiden, een einddoel, waaraan slechts om psychologische redenen uitstel wordt gegeven.

Het is mogelijk bekend, dat in ons land laatstelijk door een commissie, ingesteld door de Dr Wiardi Beckman Stichting, een herziening van de gemeentelijke indeling is bepleit, mede op andere gronden dan de bestuurlijke insufficiëncy van de kleine gemeenten alleen⁶⁾. Het blijkt uit de rapporten, met name uit het Britse en het Duitse, dat de districtsvorming als middel tot opvoering der bestuurskracht, eenzelfde gevolg, als hierboven weergegeven, met betrekking tot de zelfstandigheid der kleinere bestuurseenheden zal moeten hebben. Het maakt daarbij m.i. weinig verschil, of dit resultaat zich door de overdracht van bevoegdheden binnen een bestaande administratieve indeling voltrekt, dan wel of een zekere functionele centralisatie in nieuwe vormen zou worden nagestreefd. In ons land heeft de Regering dan ook, zoals bekend, bij de indiening van het ontwerp, dat heeft geleid tot de wet van 1 April 1950 inzake de voorschriften betreffende gemeenschappelijke regelingen, er van blijk

⁶⁾ Men zie: „De Gemeente”, 7e jaargang, no 2.

gegeven de instelling van districten geen verbetering in onze staatsinrichting te achten⁷⁾.

Wat de herziening van de gemeentelijke indeling aangaat, zij nog vermeld, dat in Zweden een belangrijke recente-wijziging is doorgevoerd, ten gevolge waarvan het aantal landelijke bestuurseenheden van 2.292 tot 816 is teruggebracht en waarbij als norm een inwonertal van ten minste 2.000 zielen is aangehouden. In Noorwegen is door een commissie voor de herziening van de gemeentelijke indeling in een plan, dat thans door het parlement in behandeling is genomen, deze norm op 2.500–3.000 gesteld, teneinde, zoals de samenvatting zegt, een bestuursapparaat te kunnen handhaven, dat aan bepaalde minimaal te stellen eisen voldoet. Het Belgische rapport ten slotte beveelt een dergelijke herziening aan. Het spreekt wel vanzelf, dat, zoals ook van Nederlandse zijde met nadruk werd betoogd, hier van geen apriorisme sprake zal mogen zijn. Zo zegt het Nederlandse rapport terzake o.a.:

„De factoren, in het bijzonder de sociografische, die bij samenvoeging in aanmerking dienen te worden genomen, zijn zozeer van samengestelde aard, dat het moeilijk is vergelijkbare, laat staan overeenkomstige gevallen op te sporen”.

Het rapport acht overigens slechts samenvoeging verantwoord, indien hetzij de betrokken gemeenten zó klein zijn, dat samenwerking nog geen voldoende voorzieningen zou kunnen opleveren, hetzij in de gevallen, dat reeds van een gegroeide sociaal-economische eenheid dient te worden gesproken.

Het is, geloof ik, goed geweest, dat het werk en de betekenis van de plaatselijke gemeenschappen op de wijze, zoals op dit congres, aan de orde zijn gesteld. Het was niet alles nieuw, zoals het bovengeschrevene voor velen allerminst nieuw zal zijn. Er is echter een zó rijke stof voor vergelijking opgedaan, dat allen, die in bestuurlijke problemen in meerdere of mindere mate belangstellen, voor de toekomst van de resultaten van dit congres, ook wat het hier besproken onderwerp betreft, met zeer veel vrucht gebruik zullen kunnen maken.

Amersfoort.

Mr R. STRENG.

⁷⁾ Men zie dienaangaande, behalve het verslag der genoemde commissie, het rapport van de Staatscommissie-Koelma.

Braakliggend technisch geestelijk bezit in Nederland

Inventarisatie, coördinatie en internationale exploitatie noodzakelijk

Uitvindingen.

De bron van de schepping van de mens, die „techniek” heet, is het menselijk intellect. De sterke bevolkingsaanwas in de wereld en de steeds groter wordende bevolkingsdichtheid maken, dat de mensheid in steeds hogere mate afhankelijk wordt van dit intellect.

De op technisch gebied ontstaande „uitvindingen van de geest” van een relatief klein aantal oorspronkelijken, genieën, intellectuelen, intelligenten, of hoe men ze verder noemen kan, maken het eerst mogelijk iets te verwezenlijken door en voor een ontzaglijk groot aantal anderen. De geest loopt op de stof vooruit.

Er is dus sprake van uitvindingen en van uitvinders. Allereerst zal men nu daarbij dienen na te gaan hoe uitvindingen doorgaans tot stand komen.

Omdat men evenwel op haast alle terreinen uitvindingen kan doen, en het gehele gebied, dat bij een behandeling van ons onderwerp eigenlijk zou moeten worden beschouwd, zo uitgebreid is, dat het door die uitgebreidheid schier onoverzichtelijk is — in elk geval niet of nau-

welijks samen te vatten in een wat compacte beschouwing — zal hier enkel een bepaalde sector van het terrein der uitvindingen worden belicht.

Deze laatste omvat dan uitvindingen, gedaan in, of kunnende worden aangewend ten voordele van de industrieën voor technische producten of grondstoffen. Met het oog op de huidige industrialisatienoodzaak in ons land, kan men dit gebied thans verreweg het belangrijkste achten, vooral ook in verband met de internationale werkingssfeer. Bij de verdere behandeling van het onderwerp wordt alleen dus dit speciale gebied gezien.

Research, ontwikkeling.

Wij zien dan dat grote en middelgrote industrieën met hun eigen laboratoria, research- en ontwikkelafdelingen, een bron hebben van resultaten van ongerichte, *zowel* als van gerichte research. Onder resultaten van *ongerichte research* verstaan wij uitkomsten van onderzoeken, die op een zeker gebied worden gedaan zonder op een „bepaalde” (gewenste, verwachte of gehoopte) eind-

uitslag te anticiperen. Bij *gerichte research* daarentegen hebben wij te maken met uitkomsten als gevolg van onderzoekingen welke bij het begin wel al naar een bepaald doel afstuurden, in de hoop en met de verwachting dit te zullen bereiken, of althans te benaderen.

Naast deze research, die zich dus in tweeërlei vorm kan voordoen, onderscheiden wij 'nog het begrip: *ontwikkeling*. Hieronder kan men verstaan: de constructieve vormgeving van een idee (meestal) op grond van research ontstaan.

Het is duidelijk, dat deze gebieden allermint scherp zijn te scheiden. Zij overlappen elkaar, en het zal eveneens duidelijk zijn, dat de inspiratieve, intuïtieve en onverwachte elementen in de sfeer van het ontstaan van uitvindingen alle verrassingen in zich sluiten, die eigen zijn aan elke scheppingsdaad van het („persoonlijke”) menselijke vernuft.

Afgezien van dit aan elke uitvinding op zichzelf al inherente verrassende karakter, komt het eveneens dikwijls voor, dat bij het zoeken naar het ene, het andere wordt gevonden. D.w.z., dat men tijdens of door middel van een onderzoeking op een bepaald gebied tot een idee komt, dat voor een geheel ander gebied van belang is.

Een variant daarvan is ten slotte, dat op een bepaald afgebakend terrein een uitvinding wordt gedaan, die voor dat beperkte bijzondere terrein van groot voordeel is, doch die — direct reeds, of eerst naderhand blijkend — een zo *universele* toepassing heeft, dat zij voor andere gebieden van de techniek even grote, of soms nog grotere voordelen vertegenwoordigt.

Om het beeld van uitgang volledig te maken blijve ten overvloede niet onopgemerkt, dat het doen van uitvindingen zeer zeker niet het uitsluitend voorrecht is van de laboratoria en ontwikkelingscentra van de grote industrieën, van overheidsstichtingen, of van overheidsbedrijven. Integendeel, talrijke eenlingen, amateurs of professionals, zullen tot zeer vernuftige scheppingen kunnen komen, zij het dan ook, dat in het laatste geval de moeilijkheden tot bevredigende verwezenlijking en toepassing van hun creaties veelal nog groter blijken te zijn.

Octrooien, „know-how”

Met het begrip uitvindingen worden geassocieerd: octrooi-aanvragen, octrooiverleningen, octrooihouders, octrooibezorgers en octrooigemachtigden. Men denkt tevens aan het aantal landen in hetwelk een octrooi zal worden aangevraagd op een vinding en de wijze waarop zulk een octrooi-aanvraag (qua principe, werkwijze of toepassing) zal worden samengesteld. Een bepaalde octrooi-politiek of -techniek zal zeker niet in dit artikel worden behandeld. Wel zij er op gewezen, dat het technisch geestelijk bezit van een industrie, een overheid of een geheel land enerzijds is af te meten naar het aantal octrooien waarin het is verankerd, en naar de respectieve waardetoeckenningen van deze octrooien volgens internationale norm, anderzijds dient te worden onderkend als een hoeveelheid „know-how”.

Onder *know-how* wordt verstaan de gespecialiseerde ervaringskennis op een bepaald gebied, voornamelijk van praktische aard, opgedaan dank zij een juiste organisatie en een zekere constellatie van intelligentie en omstandigheden, geconcentreerd in een bepaalde technische groep. Deze groep kan zijn één groep van bedrijven, een bedrijf of zelfs een afdeling van een bedrijf.

Bij *know-how* is er niet sprake van octrooieerbare kennis, doch van ervaringswetenschap, dikwijls mede ont-

staan door traditie resp. door overerfde ambachtelijke kunde.

De waarde, die zulk een kennis en kunde verkrijgen, moge men ter illustratie eens afwegen aan de goodwill in de wereld van bijv. onze Nederlandse zeesleepvaart, scheepsbouw, waterbouwkundige werken, bloembollenteelt en aan de inkomstenbronnen, die daarvan voor ons land het gevolg zijn.

Braak liggend technisch geestelijk bezit.

Hoe staat het nu met Nederlands technisch geestelijk bezit, in de industriële sector, speciaal, wat het mogelijk nog braak liggend gedeelte daarvan betreft? Het antwoord zal moeten zijn, dat dit op het ogenblik niet kan worden overzien of geschat, doordat tot dusverre geen poging tot inventarisatie en beoordeling er van heeft plaats gehad.

Het onderwerp van onze beschouwing is evenwel niet zozeer het totaal van in Nederland aanwezig technisch intellect, dan wel dat gedeelte van dit totaal aan technisch geestelijk bezit, dat „braak” ligt en waarvoor geen gepast uitlaatkanaal aanwezig is.

Zulk een uitlaatkanaal ontbreekt meestal bij de industrieën, omdat er hier sprake is van (abstracte) objecten buiten de eigenlijke werkingssfeer van deze bedrijven; het ontbreekt tevens bij de „individuele” uitvinders, resp. gespecialiseerde vakkundigen, omdat er in ons land nog weinig of geen mogelijkheden aanwezig zijn tot een brede, effectieve en internationale exploitatie van hun octrooi- of „know-how”-bezit.

Men kan het dus actueel achten na te gaan, wat er bij de verschillende industrieën of andere technische centra aanwezig is aan — al of niet toevallig ontstane — uitvindingen, die voor de *eigen* werkingssfeer van deze bedrijven geen directe waarde hebben, doch die bij doelmatige behandeling (eventueel gemeenschappelijk) wel eens tot belangrijke extra-inkomstenbronnen aanleiding zouden kunnen geven.

Dat zulks ten voordele zou zijn van het bedrijf zelf, zowel als voor ons land als geheel, behoeft geen betoog. Want men moet stellen, dat de geniaalste uitvinding slechts betekenis heeft, voor zover deze geen „licht onder de korenaar” meer is.

Thans komen we aan het stellen van de vraag, in hoeverre een bepaalde uitvinding na het ontstaan direct reeds belangrijk „is”, resp. in hoeverre deze daarna nog belangrijk moet „worden”, m.a.w. „gemaakt moet worden”, dat deze als belangrijk wordt erkend.

Internationale presentatie.

Het moet duidelijk zijn, dat ook op het zuiver technische terrein er steeds weer sprake van is, dat er primair een *behoefte* voor een uitvinding of ontwikkelingsresultaat moet worden geschapen, d.w.z., dat de nuttigheid en/of de aantrekkelijkheid van een uitvinding, geprojecteerd op een daarmee te verwezenlijken *product*, eerst op ermede evenredige wijze dient te worden „gepresenteerd”, om daarna zo doelmatig mogelijk te kunnen worden geëxploiteerd.

Indien nu een industrie een bepaalde, zelfverworven (of in licentie verkregen) uitvinding in een eigen product verwezenlijkt, dan scheidt zulk een presenteren via de daarvoor aangewezen eigen commercieel-technische kanalen van het bedrijf geen onoverkomenlijke problemen, als het op de juiste wijze geschiedt. Men mag in dat geval bij een internationale werkingssfeer verwachten, dat ook in het buitenland deze uitvindingen via (te exporteren)

product of door middel van licentieverlening zo goed en zo voordelig mogelijk tot hun recht komen.

Anders wordt het al, als bepaalde interessante uitvindingen slechts binnen de geringe en meestal uitsluitend op het binnenland gerichte werkingssfeer van kleine of enkel voor de thuishmarkt werkende bedrijven blijven. Er bestaat natuurlijk altijd de mogelijkheid, dat hun product successievelijk ook buiten de grenzen wordt gevraagd, doch het is de vraag of het kleine (of beperkte) bedrijf zelf de nodige kanalen bezit om — wil of kan het niet rechtstreeks producten exporteren — de uitvinding, waarop dit product is gebaseerd, althans op *licentiebasis* aan buitenlandse interessanten ten goede te laten komen. Zulk een vinding zal dan eveneens gedurende een zekere tijd in feite braak liggen.

De wereldsituatie heeft nu, na de tweede wereldoorlog, de noodzaak van een intensieve industrialisatie van ons land acuut gemaakt. De voortschrijdende verwezenlijking van deze industrialisatie houdt evenwel niet steeds gelijke tred met het inzicht in alle consequenties welke daarbij aanwezig zijn, resp. in de grote mogelijkheden, die als uitvloeisel van de „industrialisatiesfeer” verder nog kunnen worden verwezenlijkt. Dit inzicht „ijlt na” bij de realisering, hoe vreemd het ook klinkt.

Voorbeelden daarvan zijn:

- I. Het braak liggen van veel kostbaar technisch geestelijk bezit in ons land, braak liggend voor de „internationale markt”.
- II. Het feit, dat in ons land het beroep van (wat reeds lang onze Oostelijke burens noemen) „Patentwirtschafthler” eigenlijk onbekend is, althans in de zin en op de basis, waarop het behoort te worden onderkend. In de Verenigde Staten spreekt men van „patent-broker” of wel van „invention-broker”.

Goede Nederlandse woorden voor „Patentwirtschafthler” en diens werkzaamheden „Patentverwertung” zijn moeilijk te vinden. In zekere zin is er sprake van een *commissionair* of makelaar in octrooien en/of know-how, wiens taak gelegen is in het productief maken van octrooien en ander technisch geestelijk bezit, als internationale bemiddelaar tussen octrooi- of know-how-gever en -nemer ¹⁾.

Het zijn nu de „Patentwirtschafthler” die het aangewezen kanaal zouden dienen te vormen, het bij de diverse industrieën braak liggend technisch bezit productief te maken.

Hier zal worden volstaan met enkele algemene opmerkingen over de „Patentwirtschafthler” en de grote omvang van hun beroepsbezigheden.

- A. Hun werkgebied is internationaal; hun doel is positief, d.w.z. gericht op het medebouwen aan de industriële wereldhuishouding. Met de negatieve zijde van de patentenhandel, d.w.z. voor zover die betrekking heeft op belemmeringsoctrooien e.d. om een bepaalde fabricage te verstoren of onmogelijk te maken, houden zij zich niet op.
- B. De octrooigemachtigden of -bezorgers staan hen bij hun werkzaamheden ten dienste voor de zuiver octrooitechnische arbeid, t.w. het researchewerk en de redactie van de octrooischriften. Gesteld wordt, dat

een octrooispecialist, als theoretisch technicus niet de geaardheid of het karakter heeft of kan hebben, dat voor het beroep van „Patentwirtschafthler” nodig is, een enkele uitzondering daargelaten. De laatste is als commercieel technicus (het begrip „commercieel ingenieur” komt hier weer naar voren) primair op het economische en op de „public relations” ingesteld. Hij is specialist op het gebied van internationale onderhandelingen over technische projecten.

- C. Het rijp maken van uitvindingen ten behoeve van de internationale markt (door middel van beschrijvingen, demonstratie- of fabricagemodellen, en eventueel constructie- of fabricagetekeningen) behoort verder tot de werkzaamheden van de „Patentwirtschafthler”, evenals marktanalyse, calculatie, afsluiting en afrekening van licentie- en/of technische hulpcontracten, enz.

Conclusie voor ons land: internationale centrale organisatie op gemeenschappelijke basis.

Thans stelle men t.a.v. de situatie in Nederland:

- a. Er is braakliggend technisch geestelijk bezit bij vele industrieën, uitvinders en gespecialiseerde vakkundigen. Hiervoor is nodig een *inventarisatie*.
- b. Deze inventarisatie kan alleen op vruchtbare wijze geschieden, indien een aantal grote en/of middelgrote bedrijven van ons land het er over eens is of wordt, dat bepaalde van hun specifieke abstracte technische objecten slechts dan het meest doelmatig productief kunnen worden gemaakt, indien de behandeling er van op gemeenschappelijke basis vanuit een centraal punt geschiedt. Dus *coördinatie*.
- c. Daar van alle geoctrooieerde uitvindingen steeds slechts een gedeelte rendabel blijkt te zijn, moet hier naar het oordeel van internationaal ter zake kundigen (met behulp van buitenlandse adviseurs van deze laatsten) een keuze plaatsvinden. Dus eveneens: *selectie*.
- d. Na inventarisatie, coördinatie en selectie door degenen, die hierboven „Patentwirtschafthler” zijn genoemd, kan eerst nader worden gedacht aan *internationale exploitatie* of het productief maken van het technisch geestelijk bezit, dat hier wordt bedoeld.

Indien industrie en Overheid beseffen welk groot technisch potentieel hier door bundeling van belangen zou worden verkregen en hoezeer deze „export of brains” niet alleen een inkomstenbron op zichzelf kan zijn, doch bovendien veelal een export van producten tot gevolg heeft, zal de oprichting van een internationaal werkzame centrale organisatie tot het productief maken van een bepaalde hoeveelheid van Nederlands technisch geestelijk bezit, overwogen kunnen worden. De fondsen er voor zouden dan vanuit de industrie gemeenschappelijk kunnen worden bijeengebracht.

Het geheel krijgt daardoor tevens een neutraler aanzien dan bij individuele behandeling, zodat men minder gauw te eenzijdig gerichte belangen van een enkele firma zal menen te onderscheiden. Een dusdanig aanbevolen internationaal optreden krijgt dan ook meer het karakter ener algemene Nederlandse manifestatie van een zeker gedeelte van ons technisch kunnen, hetgeen de uitwerking er van slechts ten goede kan komen.

¹⁾ Schrijver dezes acht niettemin de woorden *commissionair* of makelaar nauwer van begrip dan „Wirtschafthler”, terwijl „verwerten” z.i. ook niet geheel dezelfde kleur heeft als „productief maken”. Verderop zal derhalve vooreerst het woord „Patentwirtschafthler” nog onvertaald worden gebruikt, evenals begrippen als „know-how” en „public relations” bij gebrek aan Nederlandse benamingen, die precies het juiste weergeven, in de oorspronkelijke taal zullen worden gebezigd.

Prof. Robinson alternatieve verdelingen van de mogelijke export van 1955 tot 1960 opgenomen. In kolom A zijn de aandelen der diverse landen weergegeven, die zouden overeenstemmen met een Engels aandeel van 22 pCt; in kolom B de meer reële schattingen van de aandelen der andere landen, die, zoals duidelijk blijkt, een zeer somber vooruitzicht voor Englands aandeel inhouden.

Prof. Robinson is van mening, dat Englands aandeel in de wereldhandel in industriële eindproducten vermoedelijk 17 à 22 pCt zal bedragen en dat de wereldhandel zich zal bevinden op een niveau van 135 à 170 pCt van dat in 1937. Een Brits exportvolume van 150 pCt van 1937 acht hij de meest redelijke veronderstelling. Een dergelijk percentage voor industriële eindproducten komt overeen met een volume voor de gehele Britse export van 136 pCt van 1937 of 154 pCt van 1938. Zoals gezegd, werd in 1938 slechts 56 pCt van de totale Britse import gedekt door de zichtbare export. Het vergelijkbare percentage, dat door een export, die met 54 pCt is toegenomen, kan worden gedekt, hangt uiteraard af van de ruilvoet. Momenteel is deze laatste zodanig, dat met een uitvoer van 154 pCt van die van 1938 slechts 118 pCt van de vergelijkbare invoer gedurende 1938 kan worden betaald. Aangezien in 1938 56 pCt van de totale invoer door export werd gedekt, zou de veronderstelde export van 154 pCt onder de huidige omstandigheden voldoende zijn voor de financiering van 66 pCt van de export van 1938. Zou de ruilvoet voor het Verenigd Koninkrijk terugkeren tot het peil van 1950, dan zou 68 pCt van de invoer gedurende 1938 kunnen worden gefinancierd.

Wat de overige inkomsten betreft: uitgedrukt in vooroorlogse koopkracht, bedraagt de huidige Britse herexport iets minder dan de helft van die in 1937, terwijl de netto-onzichtbare inkomsten gedurende de eerste helft van 1952 voldoende waren om ongeveer 10 pCt van de invoer van 1938 te dekken. Prof. Robinson verwacht niet, dat de onzichtbare inkomsten de komende jaren zodanig zullen toenemen, dat meer dan 12 pCt van de totale import van 1938 daardoor zou kunnen worden gedekt. In onderstaande tabel zijn de bovengenoemde schattingen tezamen gebracht.

TABEL II F

Middelen ter financiering van de totale Britse import

(alle cijfers zijn percentages van de invoer in 1938)

	1938	1951	1955/56
Uitvoer	56	-70	68
Heruitvoer	8	3	4
Netto-onzichtbare inkomsten ¹⁾	28	9	12
Tekort (+) of overschot (—)	+8	+13	—4
	100	95	80

¹⁾ Inclusief militaire hulp.

Het is duidelijk, zegt Prof. Robinson, dat de situatie, wil Engeland in staat zijn meer dan 4/5 van de vooroorlogse import te financieren, sterk zou moeten veranderen. Hij heeft getracht te berekenen aan welke voorwaarden zou moeten worden voldaan om dekking van het gehele importvolume van 1938 mogelijk te maken. Wanneer wordt verondersteld, dat het in tabel II vermelde surplus noodzakelijk is en dat de onzichtbare inkomsten voldoende zijn om 15 pCt van de vooroorlogse import te financieren, dan zou de export 85 pCt van de vooroorlogse invoer moeten dekken. Indien de ruilvoet gelijk zou zijn aan die gedurende 1950 — en deze was veel gunstiger dan de huidige — dan zou de export 191 pCt van die in 1938 moeten bedragen, terwijl de overeenkomstige export van industriële eindproducten zich zou moeten bewegen op een niveau van 217 pCt van die van 1938 of ongeveer

192 pCt van die van 1937. Dit zou alleen mogelijk zijn indien Engeland een aandeel in de wereldhandel zou kunnen bereiken van 21½ pCt. Dit laatste acht Prof. Robinson voor de komende vijf à tien jaren hoogst onwaarschijnlijk.

* *

Volgens Prof. Robinson zal het Verenigd Koninkrijk een economische structuur moeten ontwikkelen, die zo nodig levensvatbaar kan zijn met een invoer, die slechts weinig meer dan 80 pCt van die in 1938 bedraagt. Indien mocht blijken, dat Engeland met de „self-sufficiency” verder gaat dan nodig is, dan is het zeer gemakkelijk meer invoer toe te staan. Het is uiteraard niet mogelijk het toekomstig peil van Englands inkomsten uit export nauwkeurig te schatten; Prof. Robinson is echter van mening, dat Engeland een periode voor de boeg heeft, waarin het uitermate moeilijk zal zijn het sedert de oorlog bestaande invoervolume te handhaven. „Our urgent task is to solve the problem of adjusting our whole economy to that uncomfortable but ineluctable fact”, besluit hij.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Op de geldmarkt heerste gedurende de verslagweek een zeer grote geldruimte. Alleen reeds uit het feit, dat het tegoed van de banken bij de centrale bank per 6 Juli het ongekend hoge cijfer van f 181 mln (jaargemiddelde 1952 f 66 mln) bereikte, volgt hoe gering de beleggingsmogelijkheid momenteel voor de geldgevers is. De marktnotering voor schatkistpapier ad 7/16-½ pCt voor looptijden tot een jaar droeg dan ook grotendeels een nominaal karakter, terwijl ook de callgeldrente, wegens haar gefixeerd minimum van ½ pCt, de grote geldruimte niet weerspiegelde.

Bij de inschrijving op schatkistpapier (jaarspromessen, alsmede 3 en 5 jaarsbiljetten), die op 9 Juli openstond, werd door het Ministerie van Financiën 30 pCt toegewezen. Het inschrijfbedrag werd niet gepubliceerd, doch zou volgens op de geldmarkt circulerende geruchten meer dan f 700 mln hebben bedragen. Indien dit juist zou zijn (hetgeen eerst na de stortingsdatum, 16 Juli, enigszins kan worden geverifieerd), dan zou het toegewezen bedrag niet minder dan ca f 200 mln zijn. Bij de vorige (eerste) inschrijving op 12 Mei jl., welke alleen promessen betrof, werd 40 pCt op een ingeschreven bedrag van f 100 mln toegewezen.

Het plan om langer dan 5 jaar lopend schatkistpapier uit te geven, waarvan reeds ongeveer een jaar geleden sprake was, schijnt nog niet begraven te zijn. Naar „De Maasbode” meldt, gaan de gedachten thans in de richting van papier met een looptijd van 8 jaar. In het kader van de besprekingen over de uitvoering van de Wet Toezicht Credietwezen zou het voorts in het voornemen liggen voor de banken bepaalde kaspercentages, d.w.z. minimum (renteloze) tegoeden van de banken bij de circulatiebank, voor te schrijven. Wellicht zullen de grote moeilijkheden, die de banken de laatste maanden ondervinden bij het beleggen van hun middelen op de geldmarkt, en die het gevolg zijn van de gewijzigde tactiek van de Schatkist bij het plaatsen van schatkistpapier, hen thans iets milder stemmen ten opzichte van voornemens, als de bovenstaande, dan bijv. in de periode toen de Schatkist krap zat en heftige critiek tegen het Wetsontwerp Toezicht Credietwezen werd vernomen, het geval was. Met de

bovengenoemde maatregelen zouden de monetaire autoriteiten overigens twee vliegen in één klap slaan, nl. een vergroting van de macht van de centrale bank over het bankwezen en de mogelijkheid om de — via het bankwezen geëffectueerde — goedkoop-geldpolitiek uit te breiden tot het middellange overheidspapier.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt kwam er gedurende de verslagweek een einde aan de koersstijging. De reactie, tot uiting komend in een daling van de algemene aandelenindex met per saldo 1 punt, bleef van bescheiden omvang t.o.v. de stijging van deze index gedurende de 4 voorafgaande weken ad 9 punten.

De obligatiemarkt blijft in afwachting van het resultaat der besprekingen tussen de machtigen op deze markt, i.c. het Ministerie van Financiën en de institutionele beleggers. In verband met de schaarste aan nieuw beleggingsmateriaal zal het Rijk hierbij in een gunstiger positie komen te verkeren, naarmate deze onderhandelingen langer worden gerekend. Het rentetype van 3½ pCt kwam inmiddels de laatste tijd reeds bij enkele pandbrieven en langlopende gemeentelijke onderhandse leningen voor.

De daling van de rentestand in ons land, gepaard met de stijging van de rentestand — onder invloed van het loslaten door de monetaire autoriteiten van de goedkoop-geldpolitiek — in de Verenigde Staten, heeft er toe geleid, dat dollarobligaties hier de laatste maanden een stijgende belangstelling genieten. Het feit, dat door de voortdurende verkopen van Amerikaanse shares door Nederlandse beleggers dollars beschikbaar komen, maakte het mogelijk, dat de afgelopen maanden verscheidene dollarobligaties te Amsterdam werden geïntroduceerd. Verdere stappen in deze richting werden gedurende de verslagweek gedaan door het oprichten van een tweetal gespecialiseerde beleggingsinstituten, nl. het Dollarobligatie-depôt (100 pCt obligaties) en het America-Fund (58 pCt obligaties en preferente aandelen).

De afgelopen week werd een wetsontwerp ingediend betreffende de financiering van het aanbod van vroegere of tegenwoordige bezitters van effecten, die in rechtsherstelprocessen zijn of kunnen worden verwickeld. De vroegere bezitters zullen nu in totaal een vergoeding van 90 pCt van hoofdsom en opbrengsten verkrijgen. Hetgeen hiervoor tekort komt, rekening houdend met het liquidatieprovenu van de boedel van Lippmann, Rosenthal & Co., Sarphatistraat, zal nu als volgt worden gedragen: f 3 mln door de georganiseerde effectenhandel, f 26 mln door de Staat en f 33 mln door het effectenbezittend publiek, het laatste in de vorm van de extra-provisie op effectenverkopen ten bate van het Waarborgfonds Rechtsherstel, dat nog ca 5 jaar zal worden gecontinueerd.

Aand. indexcijfers.	3 Juli 1953	10 Juli 1953
Algemeen	155,4	154,4
Industrie	212,8	213,2
Scheepvaart	163,0	161,1
Banken	138,4	137,1
Indon. aand.	58,2	56,8

Aandelen.	3 Juli 1953	10 Juli 1953
A.K.U.	159½	165
Philips	164½	166
Unilever	190½	190½
H.A.L.	137	134½
Amsterd. Rubber	96%	96%
H.V.A.	109½	106½
Kon. Petroleum	319½	311½ ex div.

Staatsfondsen.

2½ pCt N.W.S.	797/16	795/16
3-3½ pCt 1947	97%	9713/16
3 pCt Invest. cert.	99%	98½
3½ pCt 1951	101½	101%
3 pCt Dollarlening	96	963/16

Diverse obligaties.

3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	1011/16	1011/16
3½ pCt Bataafsche Petr.	101%	101%
3½ pCt Philips 1948	100%	100%
3½ pCt Westl. Hyp. Bank	97%	98

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luttelende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
8 Juni 1953	2.305.444	1.690.292	1.726	334.061	34.952
15 Juni 1953	2.304.790	1.699.182	2.521	332.981	38.071
22 Juni 1953	2.304.737	1.749.853	1.893	322.690	37.121
29 Juni 1953	2.321.387	1.770.419	1.373	317.300	40.866
6 Juli 1953	2.344.186	1.758.142	1.877	324.197	36.628
13 Juli 1953	2.360.412	1.763.076	2.036	315.851	31.060

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldu van niet-ingen-zeten
8 Juni 1953	3.037.973	2.551.091	1.069.208	1.195.963	100.395	42.040
15 Juni 1953	3.008.268	2.599.771	1.118.788	1.195.963	97.793	40.476
22 Juni 1953	2.997.555	2.607.663	1.081.373	1.195.963	94.837	40.148
29 Juni 1953	3.108.597	2.503.774	993.284	1.195.962	104.152	38.040
6 Juli 1953	3.091.237	2.509.247	883.355	1.202.969	87.794	38.909
13 Juli 1953	3.065.727	2.538.346	782.355	1.202.969	92.913	38.794

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en devizeen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Devizeenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
27 Mei 1953	2.364.775	732.163	464.301	585.809	5.291.555
3 Juni 1953	2.364.775	771.125	303.047	563.844	5.362.555
10 Juni 1953	2.364.775	802.235	330.110	566.570	3.808.853
17 Juni 1953	2.364.775	729.423	337.975	568.623	3.933.933
24 Juni 1953	2.364.775	730.163	197.164	594.772	4.005.991
30 Juni 1953	2.364.777	764.310	103.037	587.578	3.678.271

Data	Bankbiljetten in omloop	Devizeenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldu v/d Reg. v/d Rep. Indon.		
			Bijzondere rekening inzake goud.	Bijzondere rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
27 Mei 1953	4.767.198	719.970	1.734.219	496.307	1.248.748
3 Juni 1953	4.762.670	659.912	1.734.219	496.307	1.242.430
10 Juni 1953	4.833.363	753.581	—	494.868	1.315.389
17 Juni 1953	4.903.822	783.135	—	494.868	1.180.973
24 Juni 1953	4.932.551	684.362	—	494.868	1.156.195
30 Juni 1953	4.909.188	719.238	—	494.868	1.154.703

Muntbiljettenomloop per 27 Mei	Rp. 328.491.432,50
Muntbiljettenomloop per 3 Juni	Rp. 349.170.555,—
Muntbiljettenomloop per 10 Juni	Rp. 354.533.668,50
Muntbiljettenomloop per 17 Juni	Rp. 357.015.710,—
Muntbiljettenomloop per 24 Juni	Rp. 360.357.312,50
Muntbiljettenomloop per 30 Juni	Rp. 361.967.413,50

INTERN TRANSPORT

Het weekblad „Bedrijfsvervoer” geeft — naast toelichting op het gebied van autotechniek, vervoers-efficiency en aanverwante problematiek — regelmatig aandacht aan bovenstaand onderwerp, dat zeer actueel en levend is.

Deze maand en Augustus zullen o.m. belangrijke artikelen verschijnen over: koelen en verwarmen van bestelwagens; inzake de kostprijs van bestelwerk (waarbij de scooter ook behandeld wordt) en eind Augustus wederom over intern vervoer in verband met de belangwekkende demonstraties, welke de Jaarbeurs in samenwerking met de Alg. Verladings- en Eigenvervoerders-Organisatie (E.V.O.) voorbereidt.

Losse nummers: f 0.50 per stuk. Abonnementsprijs: f 14.50 per jaar (f 9.50 voor E.V.O.-leden). Administratie „Bedrijfsvervoer”, Postbus 42, Schiedam.

vacatures

REPUBLIK INDONESIA.

Ten behoeve van enige Regeringsdiensten van de Republiek Indonesia kunnen worden uitgezonden:

ACCOUNTANTS en ADJUNCT-ACCOUNTANTS

Dienstverband 3 jaar, extra uitkering 45 pCt van genoten basissalaris à pari in Ned.Crt.; bij eventueel achterlaten gezin gunstige delegatieregeling.

Sollicitaties of verzoeken om inlichtingen te richten tot Kantoor Aanroepen Buitenlandse Deskundigen, Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

N.V. HAARLEMSCHE MACHINEFABRIEK, voorheen Gebr. FIGEE

gevestigd te Haarlem.

UITGIFTE van 400 GEWONE AANDELEN,

elk groot nominaal f. 1000.- aan toonder, voor de helft delende in de winst van het lopende boekjaar, eindigende 31 December 1953, en ten volle in de winst van volgende boekjaren.

Ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor houders van gewone aandelen, openstelt op

DONDERDAG 23 JULI 1953,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, bij haar kantoren te

Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Haarlem,

tot de koers van 105 pCt.,

op de voorwaarden van het prospectus dd. heden.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn verkrijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.

Amsterdam, 14 Juli 1953.

D I V E R S E N

Aangeboden **BUICK SUPER SEDAN 1951**, zwart, 38.000 km gelopen, in perf. st. K.N.A.C.-rapport aanwezig. Te bevr. A. R. Z. Graaf v. Rechteren Limburg, Kasteel Rechteren, Dalfsen (O.).

ONDERNEMINGEN, die het beste leidende personeel zoeken;

speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een anonce in de rubriek „VACATURES”

Het aantal reacties, dat deze annonces tot gevolg hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert.

Opdrachten voor het volgende nummer dienen Dinsdag a.s. in ons bezit te zijn.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 Juni 1953

Kas, Kassiers en Dag-geldleningen .. f.	52 437 353 68	Kapitaal .. f.	49 000 000.-
Nederlands		Reserve ..	19 000 000.-
Schatkistpapier ..	518 800 000.-	Bouwreserve ..	1.000 000.-
Ander Overheidspapier ..	57 665 675.91	Deposito's op Termijn ..	200 284 908 54
Wissels ..	8.670 638.47	Crediteuren ..	674 563 872 58
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	29 386.337.72	Geaccepteerde Wissels ..	498 407.04
Effecten, Syndicaten en Waarden ..	13 108 024.95	Door Derden	
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	27 042 919 32	Geaccepteerd ..	1.337 002.79
Crediteuren ..	236 227 037.73	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	9.399.042.88
Deelnemingen (incl. Voorschotten) ..	6.745 246 05		
Gebouwen.	5.000 000.-		
	<u>f. 955 083 233 83</u>		<u>f. 955.083 233.83</u>